

Sürdürülebilir deniz mekânsal planlaması üzerine bir söylem analizi¹

*

Tuğçe Nida Nur Özbek²N. Aydan Sat³

Öz

Deniz ekosistemleri, insan faaliyetlerinin yoğun baskısı altında korunması gereken hayati yaşam alanlarıdır. Artan nüfus, şehirleşme, endüstrileşme ve turizm gibi sektörlerin yarattığı tehditler, bu ekosistemlerin sürdürülebilir yönetimini zorunlu kılmaktadır. Deniz Mekânsal Planlaması (DMP), bu noktada devreye giren, deniz kaynaklarının hem ekonomik hem de çevresel açıdan dengeli kullanımını hedefleyen stratejik bir planlama sürecidir. DMP, 2000'li yılların başından itibaren deniz kaynaklarının sürdürülebilir yönetimi için uluslararası arenada önem kazanmış bir yaklaşımdır. Bu planlama yöntemi, denizel alanların ekosistem bazlı yönetimini sağlamak amacıyla geliştirilmiş ve birçok ülkede başarılı bir şekilde uygulanmıştır. Bu makale, Türkiye'nin geniş kıyı şeridi ve zengin deniz kaynaklarının sürdürülebilir yönetimi için DMP'nin uygulanabilirliğini incelerken küresel ölçekte yapılan çalışmalara ve yayınlara odaklanmaktadır. Araştırmanın amacı, Türkiye'de yeni tartışılmaya başlanan bu planlama yaklaşımını, uluslararası örnekler ışığında ele alarak, deniz kaynaklarının korunması, toplumsal refahın artırılması ve mavi ekonominin geliştirilmesi için stratejik öneriler sunmaktır. Çalışmada, uluslararası literatürden seçilen DMP uygulama örnekleri söylem analizi yöntemiyle değerlendirilmiş ve bu uygulamaların çevresel sürdürülebilirlik ve gelişim üzerindeki uzun vadeli etkileri irdelenmiştir. Elde edilen bulgular, DMP'nin Türkiye'de başarılı bir şekilde uygulanması durumunda hem ekosistemlerin korunmasına hem de ekonomik kalkınmaya büyük katkılar sağlayabileceğini göstermektedir. Bu çalışma, Türkiye'nin denizel kaynaklarının sürdürülebilir yönetimi konusunda hem literatüre hem planlama yaklaşımına yeni bir perspektif sunmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Deniz Mekânsal Planlama, Mavi Ekonomi, Sürdürülebilirlik.

Atıf/Cite

Özbek, T. N. N., & Sat, N. A. (2025). Sürdürülebilir deniz mekânsal planlaması üzerine bir söylem analizi. *İdealkent* (48), 367-413. <https://doi.org/10.31198/idealkent.1541966>

¹ Bu makale Tuğçe Nida Nur Özbek tarafından Prof. Dr. N. Aydan Sat danışmanlığında Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü'nde devam eden doktora tez çalışmasından üretilmiştir.

² Yüksek Şehir Plancısı, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Doktora Programı Öğrencisi, Ankara/Türkiye,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6267-528X> E-posta: tugcenidanur.ozbek1@gazi.edu.tr

³ Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Ankara/Türkiye, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0997-3602> E-posta: bnecibe@gazi.edu.tr

A Discourse analysis on sustainable marine spatial planning

Tuğçe Nida Nur Özbek⁴

N. Aydan Sat⁵

Abstract

Marine ecosystems are vital habitats that must be protected under intense pressure from human activities. The threats posed by sectors such as increasing population, urbanization, industrialization, and tourism necessitate the sustainable management of these ecosystems. Marine Spatial Planning (MSP) emerges as a strategic planning process aimed at ensuring the balanced use of marine resources both economically and environmentally. Since the early 2000s, MSP has gained significance on the international stage as an approach to the sustainable management of marine resources. This planning method was developed to ensure ecosystem-based management of marine areas and has been successfully implemented in many countries. This article focuses on the applicability of MSP for the sustainable management of Turkey's extensive coastline and rich marine resources, while also examining global studies and publications. The aim of the research is to discuss this planning approach, which has recently begun to be debated in Turkey, in light of international examples, and to provide strategic recommendations for the protection of marine resources, the enhancement of societal well-being, and the development of the blue economy. In this study, MSP implementation examples selected from international literature were evaluated using the discourse analysis method, and the long-term impacts of these implementations on environmental sustainability and development were examined. The findings indicate that successful implementation of MSP in Turkey could significantly contribute to both the preservation of ecosystems and economic development. This study aims to offer a new perspective to both the literature and the planning approach concerning the sustainable management of Turkey's marine resources.

Keywords: Marine Spatial Planning, Blue Economy, Sustainability

⁴ Senior Urban Planner, Gazi University, Institute of Science, City and Regional Planning Department PhD Program Student, Ankara, Turkey,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6267-528X> E-mail: tugcendanur.ozbek1@gazi.edu.tr

⁵ Prof. Dr., Gazi University, Faculty of Architecture, Department of Urban and Regional Planning, Ankara, Türkiye, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0997-3602>

E-mail: bnecibe@gazi.edu.tr

idealkent Kent Araştırmaları Dergisi (Journal of Urban Studies)

<http://idealkentdergisi.com>

Geliş Tarihi Received Date: 02.09.2024 Kabul Tarihi Accepted Date: 23.06.2025

Giriş

Ekosistemlerin korunması ve karbon döngüsünün devamlılığı için deniz alanları büyük bir öneme sahiptir. Bununla birlikte, artan nüfus, kıyı şehirleşmesi, sanayileşme ve deniz kaynaklarına olan yoğun talep, bu alanlar üzerinde ciddi tehditler oluşturmaktadır. Turizm, endüstri ve balıkçılık gibi sektörler, uygun bir şekilde yönetilmediğinde hem karasal hem de deniz ekosistemlerinde olumsuz etkiler yaratabilmektedir. Bu bağlamda, Deniz Mekânsal Planlaması (DMP), deniz kaynaklarının sürdürülebilir yönetimi için uluslararası düzeyde benimsenen kritik bir strateji haline gelmiştir. Türkiye’de de son dönemde kurumsal hazırlık aşamaları devam eden bu planlama yöntemi, deniz kaynaklarının dengeli ve sürdürülebilir kullanımını sağlamayı, ekonomik kalkınmayı desteklemeyi, çevresel koruma hedeflerine ulaşmayı ve mavi ekonominin sürdürülebilir gelişimini teşvik etmeyi amaçlamaktadır. DMP, deniz alanlarındaki insan faaliyetlerinin mekânsal ve zamansal dağılımını düzenleyerek ekolojik, ekonomik ve sosyal hedeflere ulaşmayı amaçlayan, kamuya açık bir planlama sürecidir.

UNESCO’nun Hükümetlerarası Oşinografi Komisyonu (IOC) tarafından yürütülen DMP çalışmaları, 2006 yılında düzenlenen ilk uluslararası Deniz Alanları Planlaması Çalıştayından bu yana dünya genelinde uygulanmaktadır. 2009’da yayımlanan ilk DMP rehberi, “Ekosistem Tabanlı Yönetim İçin Adım Adım Yaklaşım” başlığıyla bu alandaki uluslararası standartları ortaya koymuştur. 2012’de Rio de Janeiro’da gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi’nde DMP, Mavi Ekonomi çerçevesinde daha da önem kazanmıştır.

Türkiye, geniş kıyı şeridi ve zengin deniz kaynaklarıyla büyük bir potansiyele sahip olup, bu kaynakların sürdürülebilir yönetimi için etkili bir DMP stratejisi geliştirilmesi gerekmektedir. Ancak, Türkiye’nin mevcut yasal ve kurumsal çerçevesi, DMP’nin bütüncül bir şekilde uygulanmasını destekleyen açık bir mekanizmaya sahip değildir. Bu nedenle, Türkiye bağlamında yerel yönetimlerin rolü, yasal eksiklikler ve uygulanabilir çözümler ele alınmalıdır.

Çalışmada başarılı olarak kabul edilen DMP uygulama örnekleri özetlenerek; bu uygulamaların, mevcut ve öneri deniz yönetim politikaları incelenmekte ve çevresel sürdürülebilirlik, mavi ekonomi, toplumsal yapı konularındaki olası etkileri değerlendirilmektedir. Böylece, DMP’nin hem

yararlarını hem de kısıtları ortaya koyularak, literatüre katkıda bulunulması ve DMP'nin Yarımada konumunda olan Türkiye'de nasıl etkili bir şekilde uygulanabileceğine dair stratejik öneriler sunulması hedeflenmektedir.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de yeni yeni gelişmekte olan DMP yaklaşımı hakkında kapsamlı bilgi sunmak ve uluslararası düzeyde başarılı uygulama örneklerini incelemektir. Araştırma, Web of Science gibi çevrimiçi veri tabanlarından elde edilen İngilizce akademik çalışmaların söylem analizi yöntemiyle değerlendirilmesini içermektedir.

Bu analiz, çalışmaların belirlenmesi, betimleyici istatistiklerin sunulması ve MaxQda yazılımı yardımıyla metin analizinin gerçekleştirilmesi aşamalarından oluşmaktadır. 2024 yılında DMP ve önemi üzerine Akdeniz ve İnam (2024), DMP alanındaki bilimsel yayınları bibliyometrik analiz yöntemiyle inceleyerek küresel ölçekte atıf ağlarını, anahtar yazarları ve ülkeler arası iş birliklerini ortaya koymaktadır (Akdeniz & İnam, 2024). Bu çalışma ise küresel literatürden elde edilen söylem analizi bulgularını Türkiye bağlamında değerlendirerek, içeriksel eğilimleri analiz etmekte ve DMP'nin Türkiye'deki gelişimi için stratejik öneriler sunmaktadır.

Deniz Mekansal Planlarının Uluslararası Gelişimi

Deniz Mekansal planlaması (DMP) kavramının uluslararası düzlemde ilk kez 1980'li yıllarda gündeme geldiği görülmektedir. Bu yıllarda, deniz kaynaklarının korunması ve yönetimi konusundaki farkındalığın arttığı, özellikle balıkçılık ve deniz taşımacılığı gibi sektörlerin sürdürülebilir yönetimi üzerine çalışmaların gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır (Güneş, 1997). Ancak, bu dönemde uygulamaya yönelik çabaların sınırlı kaldığı söylenebilir.

1982 yılında imzalanan Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (UNCLOS), deniz kaynaklarının sürdürülebilir yönetimi konusunda önemli bir kilometre taşı olarak kabul edilmektedir (United Nations, 1982). UNCLOS, devletlerin deniz alanlarını yönetme sorumluluklarını ve haklarını belirleyerek, denizel kaynakların korunması ve sürdürülebilir kullanımı için uluslararası bir çerçeve sunmuştur. Bu sözleşme, DMP'nin gelişimi için temel bir zemin hazırlamıştır.

1990'lar, DMP kavramının daha geniş bir kabul gördüğü ve uygulamaların başladığı dönemdir. Bu yıllarda, deniz alanlarının yönetimi konusunda daha bütüncül yaklaşımlar geliştirilmiş ve ekosistem temelli yönetim anlayışı öne çıkmıştır. Avrupa ve Kuzey Amerika'da bazı ülkeler, DMP'nin ilk uygulamalarını hayata geçirmiştir.

1992 yılında Rio de Janeiro'da düzenlenen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı (Rio Zirvesi), sürdürülebilir kalkınma ve çevre koruma konularında önemli bir dönüm noktası olmuştur. Bu zirvede kabul edilen "Gündem-21" (Agenda 21) belgesi, sürdürülebilir kalkınma hedeflerini ve deniz kaynaklarının korunması için gerekli önlemleri belirlemiştir (United Nations, 1992). Bu gelişmeler, DMP'nin kavramsal gelişimini desteklemiş ve uluslararası düzeyde daha geniş bir kabul görmesini sağlamıştır.

2000'li yılların başında, DMP'nin ekosistem temelli yönetim yaklaşımlarını benimseyen ilk kapsamlı kılavuzlar ve rehberler yayımlanmıştır. 2006 yılında UNESCO'nun Hükümetlerarası Oşinografi Komisyonu (IOC), Deniz Mekansal planlamasının küresel olarak teşvik edilmesi ve uygulanması için bir dizi girişimde bulunmuştur. Paris'te DMP Konusunda İlk Uluslararası Çalıştay Raporu hazırlanmıştır (IOC-UNESCO, 2007; Ehler & Douvere, 2007). Bu dönemde düzenlenen uluslararası çalıştaylar ve konferanslar, DMP'nin kavramsal çerçevesinin ve uygulama rehberlerinin geliştirilmesine önemli katkılar sağlamıştır.

2009 yılında IOC-UNESCO önderliğinde yayımlanan "Denizel Mekansal Planlama: Ekosistem Tabanlı Yönetime Doğru Adım Adım Bir Yaklaşım" (Marine Spatial Planning: A Step-by-Step Approach Toward Ecosystem-Based Management) adlı rehber, DMP'nin ekosistem temelli yönetim yaklaşımlarını benimseyen ilk kapsamlı kılavuz olmuştur (IOC-UNESCO, 2009; Ehler ve Douvere, 2009). Bu rehber, DMP'nin planlama sürecini adım adım açıklamış ve uygulayıcılara pratik bilgiler sunmuştur.

2010'lu yıllarla birlikte birçok ülke ve bölge, denizel alanlarını yönetmek için DMP yaklaşımını benimsemiştir. Avrupa Birliği, DMP'nin yasal bir çerçeveye oturtulmasında öncü rol oynamış ve 2014 yılında Denizel Mekansal Planlama Direktifi'ni (Marine Spatial Planning Directive) kabul etmiştir. Bu direktif, AB üyesi ülkelerin DMP uygulamalarını zorunlu hale getirmiş ve üye devletler arasında iş birliğini teşvik etmiştir (European Union, 2014).

AB'nin yanı sıra, Avustralya, Kanada, Çin ve Amerika Birleşik Devletleri gibi ülkeler de DMP uygulamalarını benimsemiş ve çeşitli başarılı örnekler sunmuşlardır. Örneğin, Avustralya'nın Büyük Set Resifi Deniz Parkı, dünyadaki en kapsamlı DMP uygulamalarından biridir ve deniz biyoçeşitliliğini koruma konusundaki başarısıyla dikkat çekmektedir. Kanada, Atlantik ve Pasifik kıyılarında DMP planlarını geliştirmiş ve uygulamıştır. Çin ise, deniz taşımacılığı, balıkçılık, su ürünleri yetiştiriciliği ve turizm gibi çeşitli sektörlerin denizel alanlar üzerindeki etkilerini dengelemek amacıyla DMP planları geliştirmiştir.

COVID-19 pandemisi, insanların yaşam biçimlerinde ve mekânsal tercihlerinde köklü değişikliklere neden olmuş ve bu durum, denizel alanların kullanımında da belirgin değişiklikler yaratmıştır. Pandemi sürecinde turizm sektöründe yaşanan durgunluk, denizel alanların kullanım şekillerini yeniden düşünmeyi zorunlu kılmıştır. Kısa vadede COVID-19'un deniz ve okyanus sağlığı üzerine etkileri aşırı avlanmaya, habitat kaybına/dönüşümüne ve iklim değişikliğinin su yüzeyleri üzerindeki etkilerine yol açan çeşitli sektörel baskıların azalması nedeniyle büyük ölçüde olumlu olsa da (Hudson, 2020), uzun vadede maske kaynaklı kirliliğin artması ile olumsuz etkilerinden bahsetmek mümkündür.

2021 yılında, Birleşmiş Milletler Denizcilik Örgütü (United Nations Maritime Organization - IMO) ve diğer uluslararası kuruluşlar, DMP'nin önemini vurgulayan bir dizi politika belgesi ve rehber yayımlamıştır (IMO, 2022). Ayrıca Avrupa Yeşil Mutabakatının hedeflerine ulaşmak ve pandemiden yeşil bir toparlanma sağlamak için sürdürülebilir mavi ekonomi Stratejisinin Komisyon tarafından önemli bir araç olarak benimsenmesi ışığında ve birçok paydaş iş birliğiyle sürdürülebilir mavi ekonomi alanında "Akıllı Uzmanlaşma" yaklaşımını desteklemek amacıyla ortak bir çalıştay düzenlenmiştir (European Commission, 2021). Bu çalışmalar, DMP'nin denizel kaynakların korunması, iklim değişikliği ile mücadele ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşma konusundaki rolünü vurgulamaktadır. Küresel düzeyde denizel alanların kullanımı son on yılda büyük bir artış gösterdiği ve bu durumun, kaynakların aşırı kullanımı, habitat kaybı ve kirlilik gibi çevresel tehditlere yol açtığı belirlenmiştir (IOC-UNESCO, 2021).

Deniz Mekansal Planlarının Ulusal Gelişimi

Türkiye'de deniz ve kıyı alanlarının planlanmasına yönelik ilk çalışmalar 1980'lerde başlamış olup, bu süreç 2000'li yıllardan itibaren hız kazanmıştır (Gülbitti & Özüduru, 2020). Başlangıçta, kıyı planlaması odaklı yaklaşımlar benimsenmiş ve 3621 sayılı Kıyı Kanunu ile kıyı kullanımına ilişkin düzenlemeler getirilmiştir. Ancak, bu dönemdeki düzenlemeler daha çok kara bazlı planlama süreçlerine odaklanmış ve deniz alanlarını yeterince kapsamamıştır.

11. Kalkınma Planı (2019-2023) kapsamında, denizlerde etkin bir yönetim süreci oluşturulması gerektiği vurgulanmış ve denizlerde petrol ve doğal gaz arama faaliyetlerinin, denizyolu taşıma paylarının arttırılması; denizyolu altyapılarının geliştirilmesi ve denizcilik faaliyetlerinin desteklenmesi öngörülmüştür (T.C Cumhurbaşkanlığı, 2019).

Türkiye'de deniz alanlarını planlamaya yönelik doğrudan bir mevzuat ya da yönetmelik bulunmamaktadır. Kıyı bölgelerine ilişkin kararlar ise 3621 sayılı Kıyı Kanunu, 5312 sayılı Deniz Çevresinin Petrol ve Diğer Zararlı Maddelerle Kirlenmesinde Acil Durumlarda Müdahale ve Zararların Tazmini Esaslarına Dair Kanun ve 2872 sayılı Çevre Kanunu gibi düzenlemeler ile şekillenmektedir. Ancak, bu yasal çerçeve DMP için yeterince bütünsel bir yapı sunmamaktadır. Mevcut yasal düzenlemeler, denizel alanların korunmasına yönelik hükümler içerse de mekansal planlama yaklaşımını tam olarak entegre eden bir DMP politikasına sahip değildir.

Mevzuatlarda, DMP'ye yönelik doğrudan bir tanım veya kapsama yönelik bir çalışma yapılmamış olsa da Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği'nin 13. Maddesinde (Resmi Gazete, 2014) Mekansal Strateji Planlarının tanımı "Ülke bütünü ile karasuları ve münhasır ekonomik bölgeleri kapsayacak şekilde" olarak ifade edilmiştir (Kayapınar, 2024).

Ulusal düzeyde denizcilik politikaları ve planlama süreçleri, ülkelerin coğrafi, ekonomik ve çevresel dinamiklerine bağlı olarak farklılık göstermektedir. Türkiye'de DMP'nin gelişimi, uluslararası normlar ve ulusal ihtiyaçlar doğrultusunda şekillenmiş olup, özellikle Bütünsel Kıyı Alanları Planlaması (BKAP) gibi uygulamalarla desteklenmiştir. Ancak, BKAP ile DMP arasında açık bir bağlantı kurulmamıştır ve yerel yönetimlerin süreçlere entegrasyonu konusunda eksiklikler bulunmaktadır.

Bu doğrultuda, Balas, E.A., Genç, A.N. ve Balas, C.E. (2024) tarafından yapılan çalışmada, Monte Carlo tabanlı çok kriterli karar verme (ÇKKV)

modeli ile iklim değişikliği uyumu için optimize edilmiş DMP süreçleri önerilmiştir (Balas, Genç A.N, & Balas, 2024). ÇKKV yöntemi, sürdürülebilir denizel mekansal planlama için etkili bir karar destek aracı sunarak yatırım önceliklerinin belirlenmesine yardımcı olmaktadır. Çalışmada, kıyı bölgelerinde planlama süreçlerinin çok disiplinli ve veri odaklı bir yaklaşımla ele alınmasının önemi vurgulanmış, ayrıca alternatif senaryolar oluşturarak koruma ile sürdürülebilir kalkınma arasında denge sağlanması hedeflenmiştir.

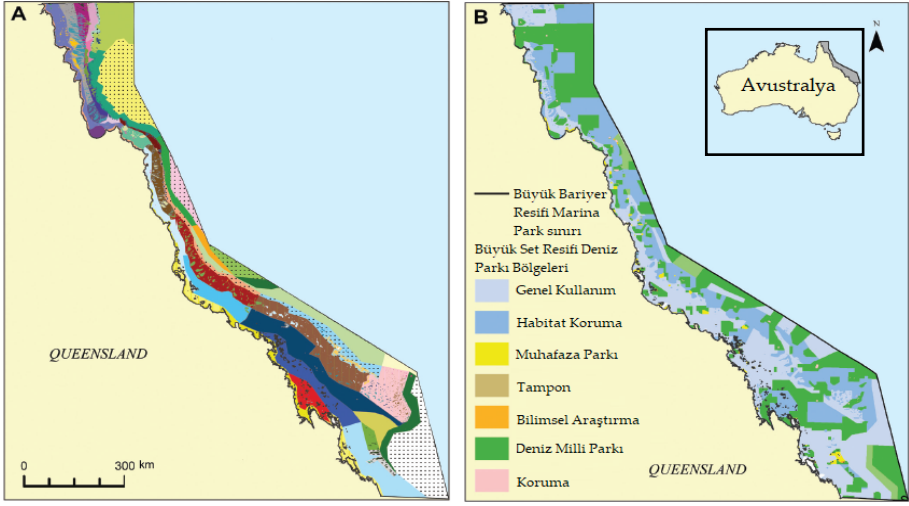
Türkiye’de DMP uygulamalarının etkinliği için çok kriterli karar verme modellerinin ve veri destekli planlama süreçlerinin kullanılması önem arz etmektedir. Özellikle yerel yönetimlerin ve merkezi hükümetin yetki paylaşımı, mevzuat tanımlaması ve planlama adımlarının belirlenmesi gibi çalışmalar DMP’nin uygulanabilirliği açısından detaylıca analiz edilmeli ve değerlendirilmelidir.

Deniz Mekansal Planlama Çalışmaları Örnekleri

Deniz Mekansal Planlaması (DMP), dünya genelinde çeşitli ülkelerde ve bölgelerde uygulanarak deniz kaynaklarının korunması ve sürdürülebilir yönetimi konusunda önemli başarılar elde etmiştir. Bu bölümde, DMP’nin başarılı örneklerinden bazıları incelenecektir.

Avustralya: Büyük Set Resifi Deniz Parkı

Avustralya’nın Büyük Set Resifi Deniz Parkı, DMP’nin en başarılı ilk uygulamalarından biri olarak kabul edilmektedir. 1975 yılında kurulan bu deniz parkı, dünya çapında deniz biyoçeşitliliğinin korunması ve sürdürülebilir deniz yönetimi konularında öncü bir rol oynamaktadır. Büyük Set Resifi, yaklaşık 344.400 kilometrekarelik bir alanı kaplamakta olup, 2900’den fazla resif ve 900 adayı içermektedir (Ehler, 2021). Büyük Set Resifi Deniz Parkı’nın başarısının arkasında, ekosistem temelli yönetim yaklaşımlarının benimsenmesi yatmaktadır. Park yönetimi, denizel ekosistemlerin korunmasını sağlamak için balıkçılık, turizm, bilimsel araştırma ve diğer insan faaliyetlerini düzenlemekte ve dengelemektedir (Bkz. Şekil 1). Bu süreçte, bilimsel veriler ve sürekli izleme programları, yönetim kararlarının temelini oluşturmaktadır. Ayrıca, yerel topluluklar, endüstri temsilcileri ve sivil toplum kuruluşları gibi paydaşların katılımı, yönetim süreçlerinin şeffaflığını ve etkinliğini artırmaktadır (Ehler, 2021).

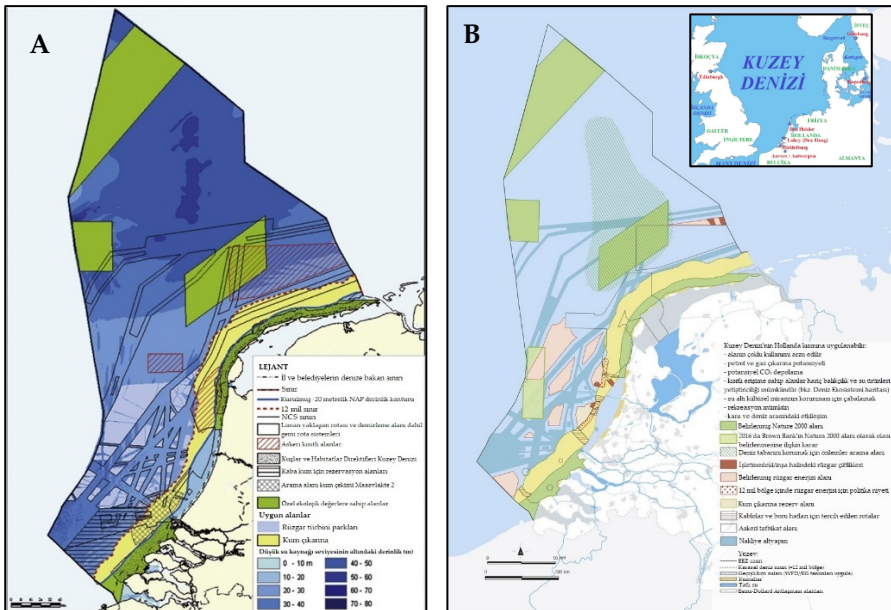

Şekil 1. Büyük Set Resifi Deniz Parkı'nın biyobölgeleri ve imarları. (A) Büyük Set Resifi Deniz Parkı'nda tanımlanan resif ve resif olmayan biyobölgeler. (B) Büyük Set Resifi Deniz Parkı bölgeleri (Ban, ve diğerleri, 2013, s191)

Büyük Set Resifi Deniz Parkı, deniz ekosistemlerinin korunması ve sürdürülebilir kullanımının yanı sıra, iklim değişikliği ile mücadelede de önemli bir rol oynamaktadır. Park yönetimi, mercan resiflerinin sağlığını izlemek ve korumak için çeşitli stratejiler geliştirmiş ve uygulamıştır. Bu stratejiler arasında, su kalitesinin iyileştirilmesi, zararlı balık türlerinin kontrolü ve iklim değişikliğinin etkilerine karşı direnç artırma çalışmaları bulunmaktadır.

Norveç: Kuzey Denizi Planı

Norveç, Kuzey Denizi'nde DMP uygulamalarını başarıyla hayata geçiren ülkelerden biridir. Norveç'in denizel alanları, petrol ve doğalgaz çıkarımı, balıkçılık, deniz taşımacılığı ve turizm gibi birçok sektöre ev sahipliği yapmaktadır. Bu çok yönlü kullanım, deniz ekosistemleri üzerindeki baskıları artırmakta ve sürdürülebilir yönetim ihtiyacını doğurmaktadır.

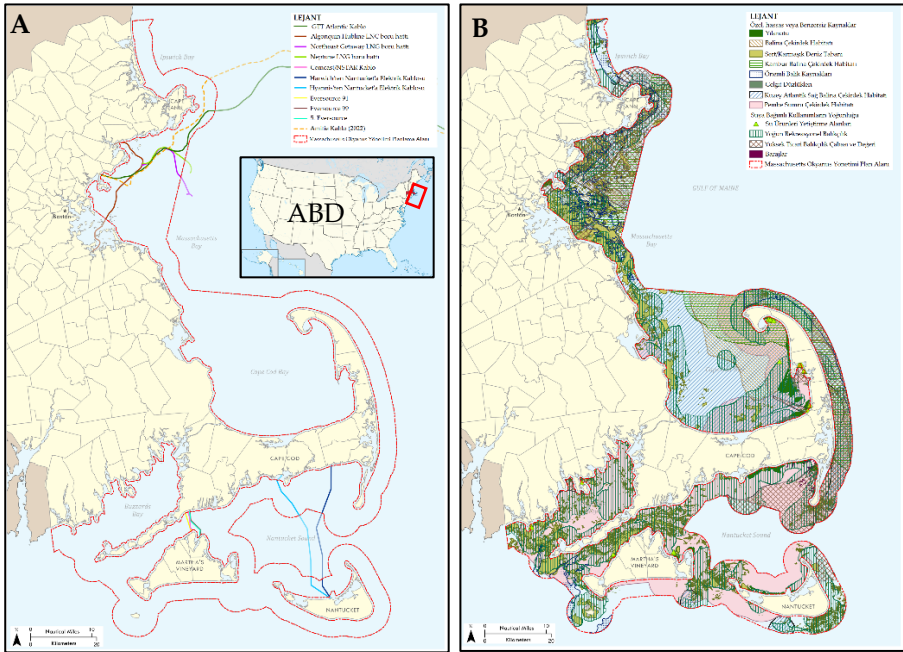
Şekil 2. (A) 2015 Entegre Yönetim Planından Kuzey Denizi 2005 Fırsat Haritası. (B) Kuzey Denizi Mekansal Planı 2016-2021. (de Vrees, 2021)

Kuzey Denizi Planı, Norveç'in denizel alanlarını sürdürülebilir bir şekilde yönetmek amacıyla geliştirilmiştir. Plan, denizel ekosistemlerin korunmasını ve ekonomik faaliyetlerin sürdürülebilirliğini sağlamak için ekosistem temelli yönetim yaklaşımını benimsemektedir (Bkz. Şekil 2). Bilimsel veriler ve sürekli izleme programları, planın uygulanmasında önemli bir rol oynamaktadır (Ehler ve Douvere, 2009). Kuzey Denizi Planı, farklı sektörler arasındaki çatışmaları azaltmak ve denizel alanların çok yönlü kullanımını dengelemek için kapsamlı bir yaklaşıma sahiptir. Plan, petrol ve doğalgaz çıkarımı, balıkçılık, deniz taşımacılığı ve turizm faaliyetlerinin deniz ekosistemleri üzerindeki etkilerini minimize etmeyi amaçlamaktadır. Bu süreçte, paydaş katılımı ve iş birliği, yönetim süreçlerinin şeffaflığını ve etkinliğini artırmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri: Massachusetts Okyanus Planı

Amerika Birleşik Devletleri, Massachusetts Okyanus Planı ile DMP'nin başarılı bir örneğini sunmaktadır. 2009 yılında kabul edilen bu plan, Massachusetts eyaletinin kıyı ve denizel alanlarını sürdürülebilir bir şekilde yönetmeyi ve çeşitli insan faaliyetlerini dengelemeyi amaçlamaktadır.

Plan, denizel ekosistemlerin korunmasını sağlamak, ekonomik kalkınmayı desteklemek ve toplumsal faydaları artırmak için ekosistem temelli yönetim yaklaşımını benimsemektedir. Balıkçılık, deniz taşımacılığı, enerji üretimi, rekreasyon ve turizm gibi sektörlerin deniz ekosistemleri üzerindeki etkilerini minimize etmek için kapsamlı stratejiler geliştirilmiştir. Planın uygulanmasında bilimsel veriler ve sürekli izleme programları önemli bir rol oynamaktadır (Ehler, 2021).

Şekil 3. Massachusetts Okyanus Yönetim Planı (A) Planlama alanındaki elektrik ve telekomünikasyon kabloları ve doğal gaz boru hatları. (B) Plaj beslemesi için açık deniz kumu projeleri için ele alınacak özel, hassas veya benzersiz kaynaklar ve su bağımlı kullanımların yoğunlukları. (Baker-Polito İdaresi, 2021)

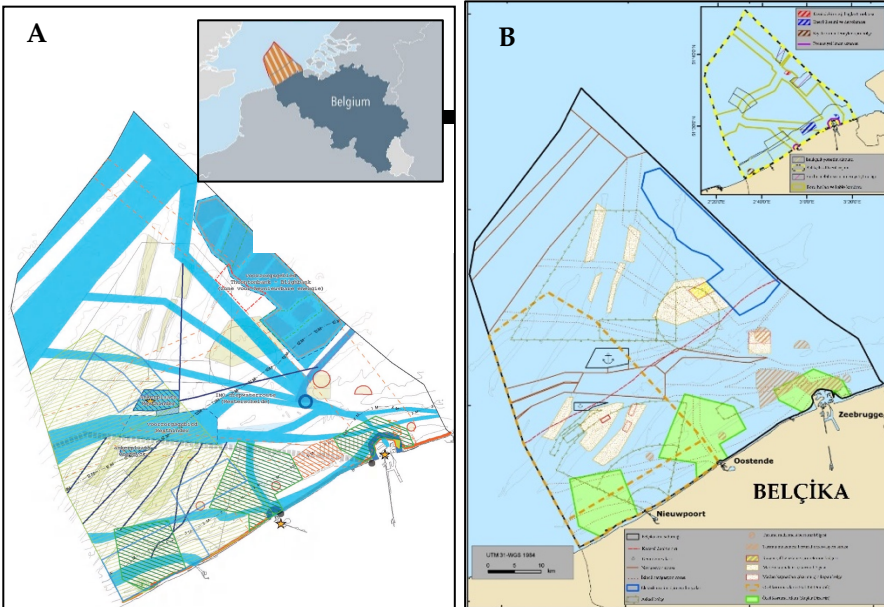
2021 yılında revize edilen Massachusetts deniz mekânsal planı, deniz alanlarının sürdürülebilir kullanımı ve korunması için geliştirilen stratejileri kapsamaktadır. Bu plan, denizcilik faaliyetlerinin (boru hattı projeleri, kablo projeleri, plaj beslemesi için açık deniz kumu projeleri, ticari ölçekli gelgit enerjisi tesisleri, vb.) çevresel etkilerini en aza indirmek, biyolojik çeşitliliği korumak ve deniz kaynaklarının sürdürülebilir kullanımını sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. 2016-2021 dönemi boyunca, deniz alanlarının planlanmasında daha yenilikçi yaklaşımlar benimsenmiş ve deniz

koruma alanlarının genişletilmesi gibi önemli adımlar atılmıştır. Bu plan, mevcut bilimsel verilerin ve jeo-uzamsal bilgilerin kullanımıyla, deniz alanlarında sürdürülebilir yönetim uygulamalarını geliştirmek amacıyla güncellenmiştir (Bkz. Şekil 3).

Planın başarısının arkasında, paydaş katılımı ve iş birliği yatmaktadır. Devlet kurumları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, bilim insanları ve endüstri temsilcileri, planın geliştirilmesi ve uygulanması süreçlerinde aktif olarak yer almaktadır. Bu katılımcı yaklaşım, yönetim süreçlerinin şeffaflığını ve etkinliğini artırmakta ve DMP'nin başarısını desteklemektedir (Nutters ve da Silva, 2012).

Belçika: Belçika Kıyı Alanı Planı

Belçika, DMP uygulamalarında öncü ülkelerden biridir ve “Belçika Kıyı Alanı Planı”, bu alandaki başarılı bir örnektir. Belçika'nın denizel alanları, yoğun deniz taşımacılığı, enerji üretimi, balıkçılık ve turizm gibi çeşitli insan faaliyetlerine ev sahipliği yapmaktadır. Bu çok yönlü kullanım, deniz ekosistemleri üzerindeki baskıları artırmakta ve sürdürülebilir yönetim ihtiyacını doğurmaktadır.

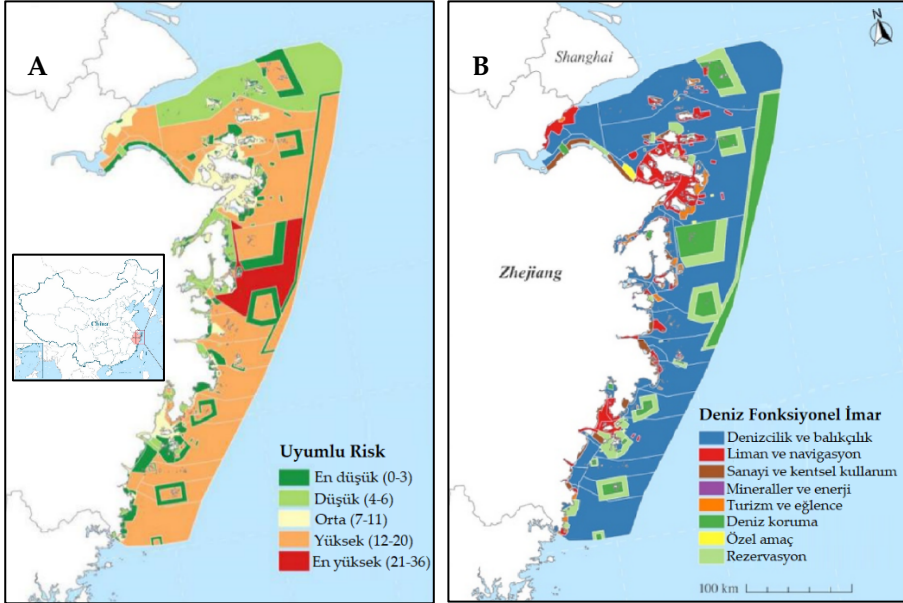

Şekil 4. Belçika Deniz Mekansal Planı (A) Belçika DMP-2012 (Maes, Vanhulle ve Lescrauwaet, 2013). (B) Belçika DMP 2014-2020 (Scory, Devolder, Youdjou ve Virgin, 2016).

Çin: Zhejiang Eyaleti Deniz Mekansal Planı

Çin, 1988'den bu yana denizel kaynakların sürdürülebilir kullanımı ve çevresel sorunların çözümü için DMP'yi bir yönetim aracı olarak kullanmaya başlamıştır. Bu kapsamda DMP politikalarının üç döneme ayrıldığı görülmektedir: üretim dönemi, entegre yönetim dönemi ve sürdürülebilir kalkınma dönemi (Yu ve Li, 2020).

Zhejiang Eyaleti'nde, DMP politikaları, denizel alanların daha verimli ve sürdürülebilir kullanımını sağlamak amacıyla geliştirilmiştir. Özellikle çevre koruma, üretim kalitesinin artırılması ve marikültürün (denizel akuakültür) sürdürülebilir kalkınması hedeflenmiştir. DMP politikaları, farklı dönemlerde çevresel sorunlarla başa çıkma, üretim kalitesini artırma ve politika araçlarının çeşitliliği gibi unsurlara odaklanmıştır.

Şekil 5. Zhejiang Deniz Mekansal Planı (A) Zhejiang'ın deniz alanında uyumlu kullanım çatışması. (B) Zhejiang deniz alanı ve deniz fonksiyonel imar planı (Ye, ve diğerleri, 2021).

Yöntem

Bu çalışmada, başarılı Deniz Mekansal Planlama (DMP) uygulamalarını incelemek amacıyla literatür taraması yöntemi kullanılmıştır. Literatürde yer alan örnekler, belirlenen başarılı DMP uygulamalarını tespit etmek ve analiz etmek için değerlendirilmiştir.

Çevrimiçi kanallar (Web of Science) aracılığıyla İngilizce dilinde çeşitli kurum ve kuruluşlar (üniversiteler, kamu kurumları, STK'lar vb.) tarafından hazırlanmış çalışmalar söylem analizi yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir. Sosyal bilimler alanında yaygın olarak kullanılan söylem analizi, belirli sosyal senaryolara veya sistemlere nasıl ve neden önem atfedildiğini belirlemeye çalışmaktadır. Söylem analizinde "dil", sosyal değer sistemlerini ve maddi gerçeklikleri güçlendirme ve üretmede önemli bir araç olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle, söylem analizinin en önemli unsuru metin analizidir. Bu yöntem, yazılı bir "metnin" sosyal ilişki biçimlerini anlamlandırmada bir araç olduğu düşüncesinden hareketle metni analiz etme imkanı sağlamaktadır.

Bu çalışmanın yöntemi üç aşamadan oluşmaktadır: (1) Analize katılacak çalışmaların belirlenmesi, (2) Seçilen çalışmalara dair betimleyici istatistiklerin ortaya koyulması ve (3) Metin düzeyinde analiz yapmayı sağlayan yazılım programı MaxQda yardımıyla (Kuckartz & Rädiker, 2019) Deniz Mekansal Planlarına yönelik vurgulanan temel konuların tespit edilmesi ve değerlendirilmesidir.

Birinci aşama: Analize katılacak çalışmaların belirlenmesi

14.07.2024 tarihinde Web of Science platformunda yapılan arama ile çalışmalar belirlenmiştir. Temel seçim kriterleri; çalışmanın İngilizce dilinde olması, 1982-2024 yılları arasında gerçekleştirilmiş olması ve "marine spatial plan" anahtar kelimelerinin "konu" (*topic*) olarak yer almasıdır. 2012 yılı (Rio Konferansı) ve 2018 yıllarındaki yayın sayısındaki artış kırılma noktaları olduğundan, seçilen çalışmalar 1982-2011, 2012-2017 ve 2018-2024 yılları olmak üzere üç kategoriye ayrılmıştır. Böylece çalışmaların üç dönemde vurguladıkları konuların küresel gelişmelerle ilişkisi ortaya konulmaktadır.

İkinci aşama: Seçilen çalışmalara dair betimleyici istatistiklerin gerçekleştirilmesi

İlk aşamada belirlenen anahtar kelimeler üzerinden seçilen yayınlara ilişkin betimleyici istatistikler bu aşamada gerçekleştirilmektedir. Seçilen yayınların basım yıllarına, yazarların ülkelerine, yayın türüne, yayın dillerine, "Web of Science" konu kategorilerine ve -erişilebilen makalelerden- üç ayrı periyotta sözcük ve kelime kombinasyonları frekans dağılımları incelenmektedir. Böylece DMP konusunda geçmişten günümüze kadar yapılan akademik çalışmaların ayrıntılı dökümü elde edilmektedir.

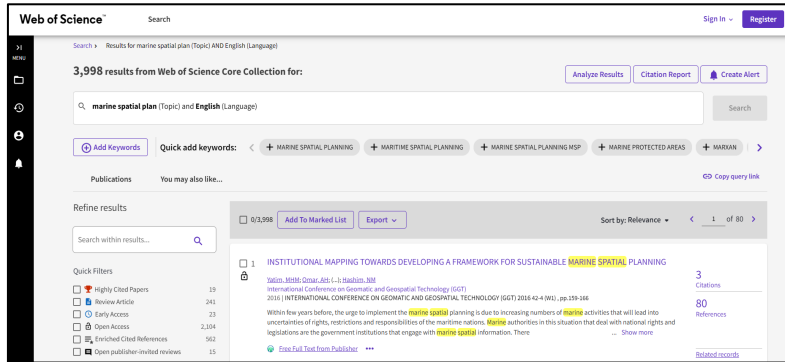
Üçüncü aşama: DMP sürecine yönelik vurgulanan temel konuların tespit edilmesi

Bu aşamada, nitel metinlerin sistematik olarak değerlendirilmesi ve yorumlanmasında kullanılan MaxQda yazılım programı devreye girmektedir. Bu program, teoriler geliştirmek ve teorik sonuçları test etmek için güçlü bir araçtır (Çayır ve Sarıtaş, 2017). Tam metinlerine ulaşılan 1558 adet yayın, MAXQDA 24.3.0 programı deneme sürümü aralığında kullanılarak incelenmekte; DMP sürecine yönelik vurgulanan temel alanları tespit edilmektedir. Ayrıca, ulusal ve uluslararası yazında konuyu ele alıştaki farklılıklar da ortaya konulmakta, yazılımda MAXDicto sekmesinin altında yer alan sözcük frekansı ve kelime kombinasyonları araçları ile sözlük ve sözcük kombinasyonları (Kuckartz & Rädiker, 2019), belirlenen yıllar aralığında değerlendirilmektedir. Böylece, DMP üzerine yapılan çalışmaların hangi konulara odaklandığı, yıllar içinde ve küresel uygulamalarda değişen konu başlıkları belirlenmektedir.

Bulgular

Birinci aşama: Analize katılacak çalışmaların belirlenmesi

Yöntemde aktarılan seçim kriterleri doğrultusunda 14.07.2024 tarihinde Web of Science platformunda yapılan aramada 3998 adet çalışmaya rastlanmıştır (Bkz. Şekil 6) ve bu çalışmalardan 1558 tanesinin tam metnine erişilmiştir. Çalışmanın ilk birinci ve ikinci aşamaları 3998 metin üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Şekil 6. Web of Science Veri Tabanına Göre Arama Sayfası

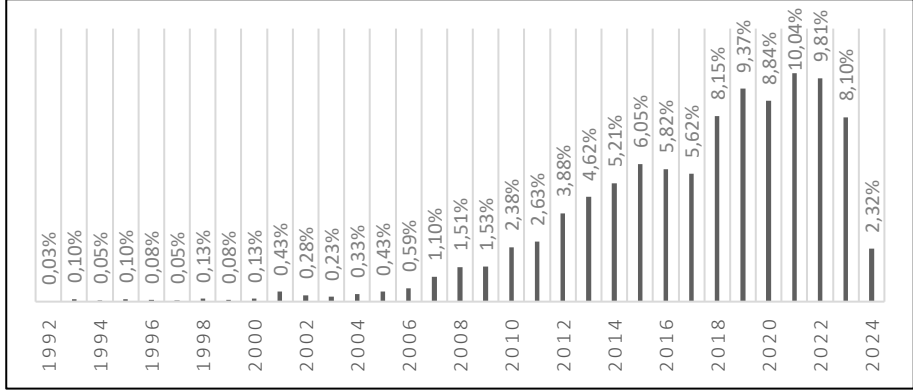
İkinci aşama: Seçilen çalışmalara dair betimleyici istatistikler

Çalışmanın bu aşamasında Web of Science üzerinde aratılan İngilizce dilindeki “marine spatial plan” topic’e sahip 3998 yayına ilişkin betimleyici istatistikler ortaya koyulmuştur.

Çalışmalar tarihsel süreçte değerlendirildiğinde; 1990’lı yıllarda DMP kavramı için ilk tartışmaların başladığı görülmektedir. Konuyla ilgili yapılan çalışmalardan 2000’e kadar olan dönemde yayın sayıları oldukça düşüktür. Bu dönemdeki yayın sayılarında belirgin bir artış ya da azalma eğilimi bulunmamakla birlikte, dalgalanmalar mevcuttur. Bu dönemde yayın sayılarının düşük olması, konunun uluslararası düzlemde henüz yeterince yankı bulamaması ve görece yeni tartışılmaya başlaması ile ilişkilendirilebilir.

2001 yılından 2010’lu yıllara kadar ise çalışmalarda genel olarak artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Özellikle 2010’lu yıllardan itibaren bu artış daha da belirginleşmektedir (Bkz. Grafik 1). 2006 yılında UNESCO’nun Hükümetlerarası Oşinografi Komisyonu (IOC) tarafından düzenlenen Deniz Mekansal Planlaması Kullanımına İlişkin Uluslararası Çalıştay (International Workshop on the use of Marine Spatial Planning), DMP’nin küresel ölçekte önem kazanmasında önemli bir adım olmuştur. Bu yıllarda yayın sayılarında yavaş bir artış gözlenmektedir. 2009 yılında UNESCO tarafından yayımlanan “Deniz Mekansal Planlaması: Ekosistem Tabanlı Yönetime Adım Adım Yaklaşım” (Marine Spatial Planning: A Step-By-Step Approach Toward Ecosystem-Based Management) rehberi, DMP’nin uluslararası standartlarını belirlemiş ve akademik ilgiyi artırmıştır. 2012 yılında düzenlenen Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (Rio+20), DMP’nin önemini vurgulamış ve bu alandaki çalışmaların artmasına katkıda bulunmuştur. 2014 yılında Avrupa Birliği’nin DMP Direktifi’nin (EU MSP Directive) uygulanmaya başlaması, DMP konusunda farkındalığı artırmış ve akademik çalışmaların yoğunlaşmasına neden olmuştur. Birleşmiş Milletler (BM) tarafından 2015 yılında kabul edilen Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH) çerçevesinde, 14. Hedef olan “Suyun Altındaki Yaşam” kapsamında DMP’nin ön plana çıkarmıştır. 2016-2017 yıllarındaki düşüş DMP uygulamalarına ağırlık verilen bir süreç olarak değerlendirilebilir. Çünkü 2018 yılı itibari ile belirgin bir artış gözlenmektedir. Bu artışın nedenleri arasında BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SDG) çerçevesinde DMP’ye verilen önemin artması, çeşitli ülkelerde DMP uygulamalarının yaygınlaşması ve uluslararası iş

birliklerinin artması sayılabilir. 2020'li yıllarda ise DMP'nin iklim değişikliği ile mücadelede rolü üzerine yapılan çalışmaların artması dikkat çekicidir.

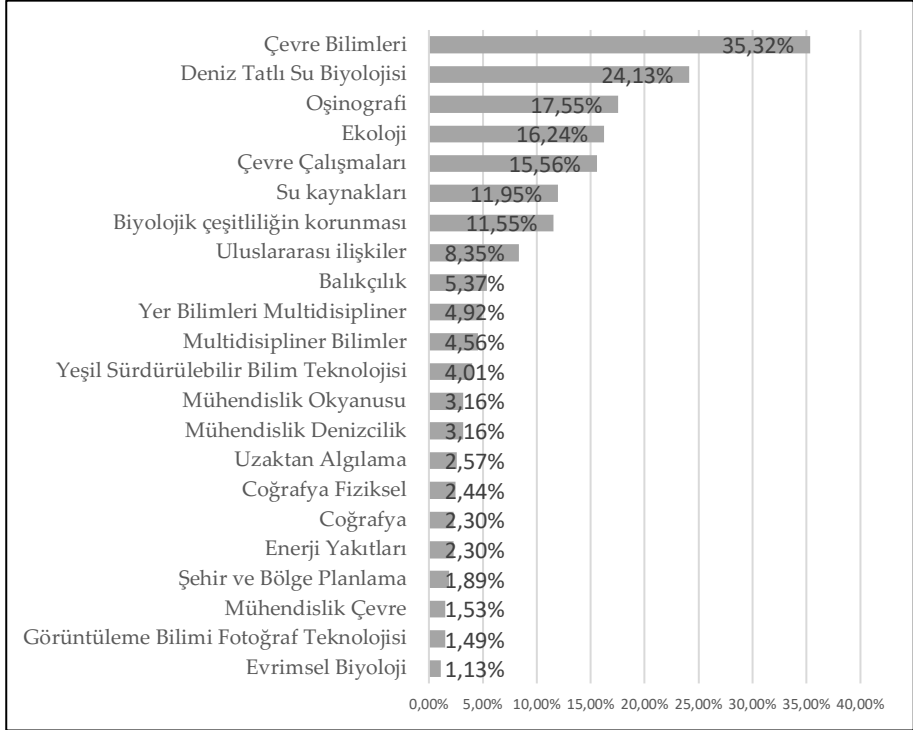
Grafik 1. Web of Science Veri Tabanına Göre Yapılan Çalışmaların Yıllara Göre Dağılımı (%)

Yayın sayılarında gözlemlenen değişimler ve küresel ölçekte yaşanan gelişmeler beraber değerlendirildiğinde üç belirgin dönemden bahsetmek mümkün görünmektedir. Çalışmanın bu aşamasının da temelini oluşturan dönemler ve gelişmeler şu şekilde sıralanabilir:

- 2012 yılı öncesi: DMP kavramının ortaya çıkışı, ilk çalışmalar, uluslararası düzeyde kabul görmesi, DMP uygulama rehberinin yayımlanması
- 2012-2017 yılları arası: Rio Konferansında DMP'nin mavi ekonomi kapsamında önem kazanması, küresel politikalarla desteklenmesi, BM tarafından kabul edilen SDG'nin deniz ve okyanusların korunması ve sürdürülebilir kullanımı ile doğrudan/dolaylı ilişkisi, DMP uygulama rehberlerinin revize edilmesi
- 2018 yılı sonrası: DMP uygulamalarının yaygınlaşması, pandemi ve sonrası dönemde DMP'nin yeniden değerlendirilmesi ve yeni stratejilerin geliştirilmesi, DMP'nin biyolojik çeşitliliği koruma ve iklim değişikliği ile mücadelede kritik bir rol oynaması

Genel olarak değerlendirildiğinde 2012 ve 2018 yıllarında konuya yönelik çalışmaların önemli bir oranda artmaya başladığı görülmektedir.

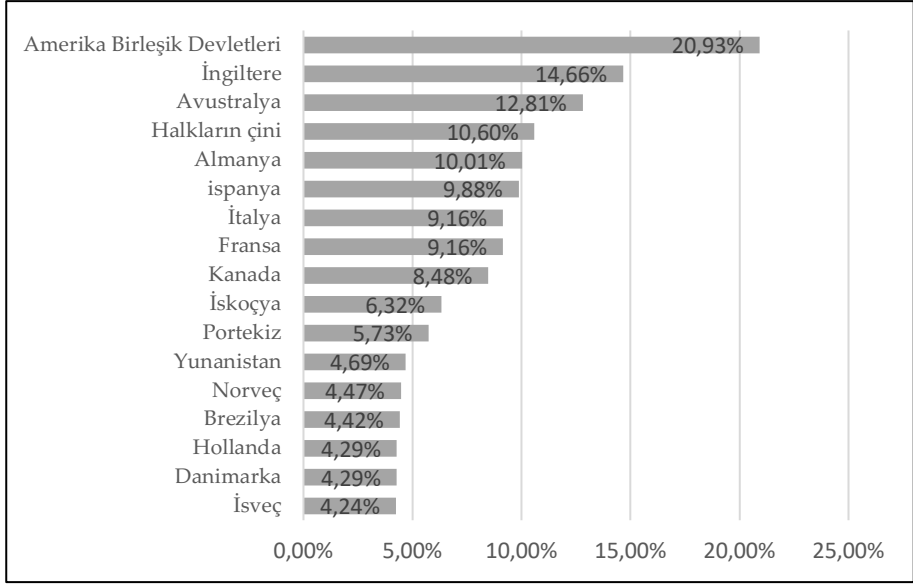
Yapılan yayınların %12'si 2012 yılı öncesinde, %30,55'i 2012-2017 yılları arasında, %57,45'i ise 2018-2024 yılları arasında gerçekleştirilmiştir. Web of Science kategorilerine göre DMP çalışmaların yaklaşık %77'si çevre bilimi ve yaklaşık %48'i deniz tatlı su biyolojisi kategorisinde gerçekleştirilmiştir. Ek olarak oşinografi alanında yapılan çalışmalarda da bir yığılma olduğunu söylemek mümkündür (Bkz. Grafik 2).

Grafik 2. Web of Science Araştırma Alanı Kategorilerine göre Sınıflandırılması (1982-2024)*

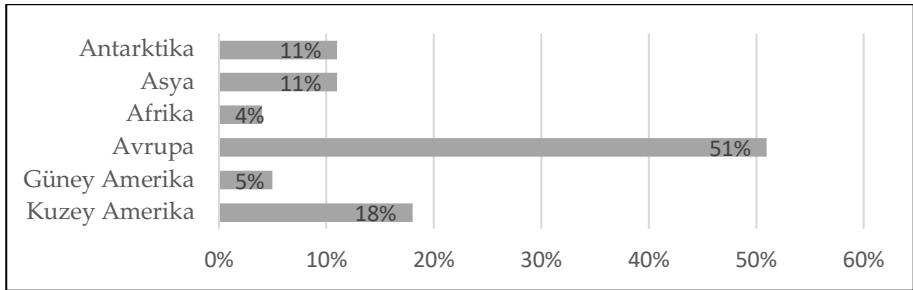
* Çalışmalar aynı anda birden fazla araştırma alanı kapsamına girebildiği için yüzdelik dağılımların toplamı %100'ün üzerindedir.

DMP sürecini tarifleyen 1982-2024 yılları arasında gerçekleştirilen çalışmaların Web of Science kategorileri incelendiğinde ise 2012 yılından sonrasında, 1982-2012 yıllarında ilk 15 kategorisinde yer almayan “Şehir ve Bölge Planlama” kategorisinin ilk 15 kategori içinde yer aldığı gözlenmiştir (Bkz. Grafik 3).

Grafik 3. Web of Science Kategorilerine Göre Bilimsel Çalışmaların Ülke Dağılımı (1982-2024)

Çalışmalar yazıldıkları coğrafyalar açısından değerlendirildiğinde ABD en yüksek yayın sayısına sahip ülke olduğu görülmektedir (%20,93). Avrupa %51 oranıyla en yüksek paya sahip kıtadır ve genel olarak Avrupa ve Kuzey Amerika, bilimsel yayınlarda en yüksek katkıya sahip kıtalar olarak öne çıkmaktadır (Bkz. Grafik 4).

Grafik 4. Web of Science Kategorilerine Göre Yapılan Bilimsel Çalışmaların Kıtalarla Göre Dağılımı (1982-2024)

DMP Dünya genelinde giderek daha fazla ülke tarafından benimsenmekte ve uygulanmaktadır. Örneğin, Avrupa Birliği (AB), DMP'yi üye ül-

keler için zorunlu kılan bir direktif kabul etmiştir (2014/89/EU). Bu direktif, üye ülkelerin deniz alanlarını sürdürülebilir bir şekilde planlamalarını ve yönetmelerini zorunlu kılmaktadır. Benzer şekilde, ABD, Avustralya, Kanada ve Japonya gibi ülkeler de DMP'yi benimsemiş ve uygulamaktadır. Çoğu ülke (denize kıyısı bulunan ülkelerin yaklaşık %70) hala DMP girişimlerinin erken aşamasında olmasına rağmen, diğerleri zaten deniz mekansal planlarını onaylamış, uygulamış veya hatta gözden geçirmiştir (Santos, ve diğerleri, 2019)

Üçüncü aşama: DMP sürecine yönelik vurgulanan temel konuların tespit edilmesi

Çalışmanın bu aşamasında 3998 çalışmadan tam metnine ulaşılan 1558'i MAXQDA programına yüklenmiş, sözcük ve sözcük kombinasyonlarının frekans büyüklükleri her üç periyot için ayrı ayrı hesaplanmıştır.

Sözcük frekans sonuçları

2012 yılı öncesi gerçekleştirilen çalışmalarda en sık kullanılan ilk on sözcük açısından değerlendirme yapıldığında, çalışmaların çoğunlukla planlama, yönetim ve koruma-kullanma boyutuna odaklandığı görülmektedir. Aynı yıllar içerisinde incelenen çalışmalarda en fazla tekrarlanan ilk 50 sözcük incelendiğinde ise “deniz” (*marine*), “koruma/muhafaza” (*protect/conservation*), “yönetme” (*management*), “çevre/çevresel” (*environment/enviromental*) ve “politika” (*policy*) sözcükleri öne çıkmaktadır (Bkz. Tablo 1).

Tablo 1. 2012 Yılı Öncesinde Yapılan Çalışmaların Sözcük Frekansı Büyüklükleri (ilk 50 Sözcük)

Derece	Sözcük	Frekans	%	Belgeler	Belgeler %
1	marine	9730	1.36	161	99.38
2	area	6962	0.97	161	99.38
3	plan	6125	0.86	159	98.15
4	use	5861	0.82	161	99.38
5	management	5293	0.74	156	96.30
6	spatial	4558	0.64	161	99.38
7	fish	3923	0.55	137	84.57
8	datum	3854	0.54	144	88.89
9	species	3660	0.51	130	80.25
10	sea	3530	0.49	142	87.65

11	conservation	3268	0.46	142	87.65
12	coastal	3155	0.44	152	93.83
13	model	2899	0.41	125	77.16
14	fishery	2791	0.39	129	79.63
15	habitat	2618	0.37	131	80.86
16	ecosystem	2427	0.34	139	85.80
17	process	2401	0.34	155	95.68
18	water	2341	0.33	149	91.98
19	study	2292	0.32	148	91.36
20	system	2285	0.32	157	96.91
21	activity	2201	0.31	143	88.27
22	high	2182	0.31	153	94.44
23	reserve	2143	0.30	123	75.93
24	include	2098	0.29	160	98.77
25	zone	2062	0.29	135	83.33
26	environmental	2034	0.28	151	93.21
27	value	2026	0.28	146	90.12
28	ocean	1992	0.28	132	81.48
29	policy	1934	0.27	130	80.25
30	environment	1908	0.27	158	97.53
31	site	1869	0.26	135	83.33
32	approach	1860	0.26	150	92.59
33	development	1845	0.26	149	91.98
34	resource	1827	0.26	147	90.74
35	impact	1807	0.25	145	89.51
36	provide	1725	0.24	158	97.53
37	fig	1698	0.24	113	69.75
38	analysis	1647	0.23	150	92.59
39	result	1646	0.23	157	96.91
40	scale	1639	0.23	140	86.42
41	reef	1628	0.23	100	61.73
42	level	1539	0.22	151	93.21
43	ecological	1524	0.21	135	83.33
44	information	1484	0.21	147	90.74
45	distribution	1483	0.21	127	78.40
46	protect	1480	0.21	124	76.54
47	change	1462	0.20	152	93.83

48	community	1423	0.20	140	86.42
49	map	1392	0.19	119	73.46
50	research	1365	0.19	157	96.91

2012-2017 yılları arasında “mekânsal” (*spatial*) ve “yönetim” (*management*) kelimeleri dikkat çekmektedir. Bu, mekansal planlama yaklaşımlarının daha fazla benimsendiğini ve denizel alan yönetiminde mekansal verilerin kullanımının arttığını göstermektedir. “Model” (*model*) ve “çalışma” (*study*) kelimelerinin kullanımı, bu dönemde daha fazla modelleme ve akademik çalışmalar yapıldığını işaret etmektedir. Ayrıca “politika” (*policy*) ve “çevresel” (*environmental*) kelimelerinin öne çıkması, çevresel politikaların ve düzenlemelerin bu dönemde daha fazla tartışıldığı ve uygulandığı yönünde ipuçları sunmaktadır (Bkz. Tablo 2).

Tablo 2. 2012-2017 Yılları Arasında Yapılan Çalışmaların Sözcük Frekansı Büyüklükleri (ilk 50 Sözcük)

Derece	Sözcük	Frekans	%	Belgeler	Belgeler %
1	marine	36930	1.36	546	100.00
2	area	26307	0.97	544	99.63
3	plan	22078	0.81	544	99.63
4	use	21866	0.80	545	99.82
5	management	17274	0.63	536	98.17
6	spatial	15762	0.58	546	100.00
7	datum	15272	0.56	527	96.52
8	fish	15181	0.56	487	89.19
9	sea	13329	0.49	524	95.97
10	species	12568	0.46	461	84.43
11	model	11929	0.44	488	89.38
12	coastal	11379	0.42	527	96.52
13	study	10518	0.39	535	97.99
14	conservation	10509	0.39	493	90.29
15	habitat	9741	0.36	461	84.43
16	fishery	9605	0.35	474	86.81
17	ocean	9144	0.34	506	92.67
18	process	8720	0.32	523	95.79
19	ecosystem	8673	0.32	505	92.49
20	policy	8418	0.31	465	85.16

21	environmental	8368	0.31	530	97.07
22	value	8154	0.30	505	92.49
23	activity	7927	0.29	490	89.74
24	high	7669	0.28	530	97.07
25	impact	7572	0.28	516	94.51
26	include	7481	0.27	543	99.45
27	map	7417	0.27	460	84.25
28	water	7358	0.27	522	95.60
29	zone	7262	0.27	484	88.64
30	approach	7237	0.27	527	96.52
31	development	7232	0.27	512	93.77
32	analysis	7170	0.26	532	97.44
33	fig	7144	0.26	408	74.73
34	msp	7006	0.26	221	40.48
35	change	6675	0.25	526	96.34
36	distribution	6384	0.23	472	86.45
37	protect	6265	0.23	484	88.64
38	result	6115	0.22	537	98.35
39	environment	5851	0.21	527	96.52
40	resource	5782	0.21	496	90.84
41	provide	5694	0.21	534	97.80
42	research	5527	0.20	525	96.15
43	different	5506	0.20	525	96.15
44	system	5410	0.20	518	94.87
45	reef	5384	0.20	334	61.17
46	information	5345	0.20	521	95.42
47	level	5231	0.19	518	94.87
48	base	5201	0.19	535	97.99
49	site	5160	0.19	438	80.22
50	region	5101	0.19	487	89.19

2018 yılı sonrasında Deniz Mekansal planlama literatüründe sıklıkla kullanılan kelimeler, genel olarak denizel alanların kullanılması ve yönetimi üzerine odaklanmaktadır. “Deniz” (*marine*) ve “alan” (*area*) kelimelerinin yüksek frekansta kullanılması, bu dönemde denizel alanların genel yönetim ve planlamasının ön planda olduğunu göstermektedir. “Koruma” (*conservation*), “habitat” (*habitat*), ve “ekosistem” (*ecosystem*) gibi

kelimeler, ekosistem bazlı yönetim yaklaşımlarının bu dönemde de önemli olduğunu vurgulamaktadır (Bkz. Tablo 3).

Tablo 2. 2018 Yılı Sonrasında Yapılan Çalışmaların Sözcük Frekansı Büyüklükleri (ilk 50 Sözcük)

Derece	Sözcük	Frekans	%	Belgeler	Belgeler %
1	marine	84689	1.38	849	99.88
2	plan	61513	1.00	849	99.88
3	area	53348	0.87	845	99.41
4	use	43398	0.71	848	99.76
5	spatial	42738	0.70	847	99.65
6	msp	39081	0.64	435	51.18
7	sea	36965	0.60	822	96.71
8	management	32437	0.53	820	96.47
9	datum	27029	0.44	823	96.82
10	process	26549	0.43	826	97.18
11	coastal	24696	0.40	816	96.00
12	study	22998	0.38	836	98.35
13	fish	21717	0.35	742	87.29
14	ecosystem	21660	0.35	786	92.47
15	ocean	21025	0.34	812	95.53
16	development	20560	0.34	801	94.24
17	policy	20223	0.33	742	87.29
18	environmental	19855	0.32	834	98.12
19	species	19245	0.31	678	79.76
20	conservation	19119	0.31	740	87.06
21	activity	19006	0.31	789	92.82
22	model	18367	0.30	758	89.18
23	include	18239	0.30	842	99.06
24	approach	18126	0.30	827	97.29
25	value	16877	0.28	801	94.24
26	maritime	16412	0.27	570	67.06
27	change	16173	0.26	828	97.41
28	high	15770	0.26	809	95.18
29	habitat	15724	0.26	663	78.00
30	stakeholder	15639	0.26	558	65.65
31	fishery	15403	0.25	732	86.12
32	impact	15313	0.25	818	96.24

33	water	14392	0.23	804	94.59
34	analysis	14253	0.23	823	96.82
35	environment	13911	0.23	824	96.94
36	map	13366	0.22	772	90.82
37	site	13280	0.22	71	8.35
38	zone	13145	0.21	748	88.00
39	research	13110	0.21	833	98.00
40	result	12960	0.21	840	98.82
41	provide	12868	0.21	843	99.18
42	resource	12756	0.21	801	94.24
43	system	11835	0.19	826	97.18
44	fig	11596	0.19	520	61.18
45	protect	11510	0.19	725	85.29
46	base	11437	0.19	830	97.65
47	level	11325	0.18	815	95.88
48	energy	11164	0.18	598	70.35
49	social	11163	0.18	611	71.88
50	national	11135	0.18	776	91.29

Günümüze doğru sözcük frekansları incelendiğinde; “deniz” (*marine*) ve “plan” (*plan*) kelimeleri en yüksek frekansa sahip, bu da DMP konularının merkezinde yer aldıklarını göstermektedir. “Alan” (*area*), “kullanım” (*use*), “mekânsal” (*spatial*) ve “DMP” (*MSP*) gibi sözcükler de yüksek frekansa sahiptir, ki bu durum deniz alanlarının kullanımı ve mekansal düzenleme ile ilgili çalışmaların yoğun olduğu şeklinde yorumlanabilmektedir. “Deniz” (*sea*), “yönetim” (*management, governance*), “veri” (*datum*), “süreç” (*process*) ve “kıyı” (*coastal*) kelimeleri, deniz yönetimi ve kıyı süreçleri üzerine yapılan çalışmaların yaygın olduğu, “paydaş” (*stakeholder*) ve “sosyal” (*social*) kelimelerinin öne çıkması ise, paydaş katılımının ve sosyal faktörlerin planlama süreçlerinde daha fazla dikkate alındığı çıkarımını yapma imkanı vermektedir. Bu dönemde öne çıkan bazı sözcükler “çalışma” (*study*), “ekosistem” (*ecosystem*), “politika” (*policy*), “çevresel” (*environmental*) ve “türler” (*species*), “balık” (*fish*), “okyanus” (*ocean*), “gelişim” (*development*), “koruma” (*conservation*), “aktivite” (*activity*), “model” (*model*) gibi kelimeler, deniz canlıları, okyanus yönetimi, gelişim projeleri ve koruma vb. çalışmaları ile ilgili öncelikli konuları işaret etmektedir.

Genel olarak üç periyod halinde incelenen sözcük frekansları karşılaştırmalı olarak incelendiğinde;

- Artan mekansal planlama vurgusu: 2012'den sonra mekansal verilerin ve planlamanın artan önemi dikkat çekmektedir. Mekansal planlamanın, denizel alanların yönetiminde daha bütüncül ve entegre yaklaşımlar sunduğu iddiası kuvvetlenmektedir.
- Ekosistem temelli yaklaşımlar: Tüm dönemlerde "ecosystem" ve "habitat" gibi kelimelerin kullanımı, ekosistem bazlı yaklaşımların sürekli olarak önemini koruduğunu göstermektedir. Bu yaklaşımlar, biyolojik çeşitliliğin korunması ve ekosistem hizmetlerinin sürdürülebilir kullanımı için kritik öneme sahiptir.
- Politik ve düzenleyici çerçeve: "policy" ve "environmental" kelimelerinin özellikle ikinci ve üçüncü dönemlerde öne çıkması, DMP politikaların ve düzenlemelerin giderek daha fazla rol oynadığını göstermektedir. Bu durum, sürdürülebilirlik ve çevresel koruma hedeflerine ulaşmak için gerekli yasal ve düzenleyici çerçevelerin oluşturulması ve uygulanması gerekliliğini de ortaya koymaktadır.
- Sosyal çerçeve: "stakeholder" ve "participation" gibi paydaş iş birliklerinin önemi ve katılım faaliyetlerinin zorunluluğu literatürde yer almaya son dönemde sıklıkla vurgulanmaktadır.
- Yeni gelişen alanlar: Son dönemde enerji ve denizcilik gibi yeni temaların ortaya çıkması, denizel alanların farklı kullanım amaçları için planlanması ve yönetilmesi gerektiğini göstermektedir. Bu durum, denizel kaynakların çok yönlü ve sürdürülebilir kullanımını sağlamaya yönelik bir eğilim olarak değerlendirilmektedir.

Sözcük kombinasyonları frekans sonuçları

2012 öncesinde, Deniz Mekansal planlama literatüründe öne çıkan kombinasyonlar, mekansal planlama ve koruma alanları üzerine yoğunlaşmıştır. "Mekansal plan" (spatial plan) ve "korunan alan" (protect area) gibi kombinasyonlar, mekansal planlamanın ve koruma önlemlerinin önemli olduğunu göstermektedir. "Deniz ortamı" (marine environment)

ve “deniz mekansal planı” (marine spatial plan) gibi kombinasyonlar ise, denizel ortamların mekansal olarak planlanması ve yönetilmesi gerekliliğini vurgulamaktadır. “Kuzey Denizi” (North Sea) ve “kıyı bölgesi” (coastal zone) gibi spesifik alanlar, bölgesel odaklı çalışmaların yapıldığını göstermektedir (Bkz. Tablo 4).

Tablo 3. 2012 Yılı Öncesinde Yapılan Çalışmaların Sözcük Kombinasyonu Frekans Büyüklükleri (ilk 50 sözcük)

Derece	Sözcük kombinasyonu	Frekans	%	Belgeler	Belgeler %
1	spatial plan	1231	0.38	87	53.70
2	protect area	871	0.27	113	69.75
3	marine spatial	753	0.23	82	50.62
4	marine environment	621	0.19	116	71.60
5	marine spatial plan	620	0.19	78	48.15
6	marine reserve	586	0.18	58	35.80
7	marine protect	449	0.14	95	58.64
8	north sea	422	0.13	49	30.25
9	marine protect area	408	0.12	92	56.79
10	coastal zone	346	0.11	57	35.19
11	coral reef	344	0.10	49	30.25
12	conservation plan	342	0.10	45	27.78
13	marine policy	334	0.10	61	37.65
14	human activity	324	0.10	84	51.85
15	study area	320	0.10	56	34.57
16	marine ecosystem	315	0.10	85	52.47
17	fishery management	310	0.09	61	37.65
18	spatial scale	276	0.08	76	46.91
19	coastal management	266	0.08	70	43.21
20	wind farm	266	0.08	25	15.43
21	plan unit	262	0.08	21	12.96
22	barrier reef	237	0.07	51	31.48
23	baltic sea	221	0.07	28	17.28
24	management plan	216	0.07	62	38.27
25	coastal area	214	0.07	55	33.95
26	marine plan	212	0.06	38	23.46
27	offshore wind	209	0.06	26	16.05
28	plan process	201	0.06	56	34.57
29	land use	199	0.06	45	27.78

30	reserve design	199	0.06	25	15.43
31	great barrier	197	0.06	48	29.63
32	opportunity cost	195	0.06	13	8.02
33	marine resource	193	0.06	65	40.12
34	ecosystem approach	191	0.06	46	28.40
35	fish effort	191	0.06	30	18.52
36	marine area	186	0.06	65	40.12
37	case study	180	0.05	75	46.30
38	great barrier reef	178	0.05	46	28.40
39	high sea	178	0.05	23	14.20
40	lyme bay	174	0.05	3	1.85
41	natural resource	174	0.05	70	43.21
42	climate change	172	0.05	56	34.57
43	sea use	171	0.05	42	25.93
44	local government	168	0.05	18	11.11
45	marine park	168	0.05	39	24.07
46	species richness	167	0.05	31	19.14
47	spatial distribution	163	0.05	59	36.42
48	biological diversity	161	0.05	49	30.25
49	marine conservation	161	0.05	58	35.80
50	fish pressure	160	0.05	26	16.05

2012 yılı ile 2017 yılları arasındaki yayınlar da “mekansal plan” (*spatial plan*) ve “denizsel mekânsal” (*marine spatial*) kombinasyonlarının yüksek frekansta kullanılması, mekansal planlamanın önemini devam ettirdiğini göstermektedir. “İklim değişikliği” (*climate change*) ve “ekosistem hizmetleri” (*ecosystem service*) gibi kombinasyonlar, iklim değişikliği ve ekosistem hizmetlerinin denizel planlamada dikkate alınmaya başlandığını; “kıyı rüzgarı” (*offshore wind*) ve “yenilenebilir enerji” (*renewable energy*) gibi yeni temaların ise yenilenebilir enerji kaynaklarının denizel alan planlamasında daha fazla yer bulmaya başladığını kanıtlar niteliktedir. “Baltık Denizi” (*Baltic Sea*) gibi bölgesel çalışmalar, spesifik bölgelerdeki denizel planlama çabalarını yansıtmaktadır (Bkz. Tablo 5).

Tablo 4. 2012-2017 Yılları Arasında Yapılan Çalışmaların Sözcük Kombinasyonu Frekans Büyüklükleri (ilk 50 sözcük)

Derece	Sözcük kombinasyonu	Frekans	%	Belgeler	Belgeler %
1	spatial plan	5440	0.42	459	84.07
2	marine spatial	3646	0.28	431	78.94
3	protect area	3500	0.27	413	75.64
4	marine spatial plan	3074	0.24	410	75.09
5	marine protect	2354	0.18	377	69.05
6	marine protect area	2087	0.16	364	66.67
7	marine environment	1855	0.14	386	70.70
8	climate change	1449	0.11	250	45.79
9	case study	1407	0.11	338	61.90
10	coral reef	1401	0.11	183	33.52
11	ecosystem service	1355	0.11	216	39.56
12	marine ecosystem	1335	0.10	365	66.85
13	offshore wind	1300	0.10	136	24.91
14	study area	1170	0.09	226	41.39
15	wind farm	1162	0.09	137	25.09
16	conservation plan	1129	0.09	182	33.33
17	coastal management	1115	0.09	220	40.29
18	marine policy	1049	0.08	233	42.67
19	human activity	994	0.08	277	50.73
20	marine reserve	973	0.08	202	37.00
21	marine plan	939	0.07	198	36.26
22	fishery management	929	0.07	209	38.28
23	plan process	926	0.07	212	38.83
24	renewable energy	899	0.07	160	29.30
25	coastal zone	894	0.07	208	38.10
26	management plan	871	0.07	238	43.59
27	baltic sea	865	0.07	116	21.25
28	north sea	853	0.07	167	30.59
29	marine conservation	776	0.06	229	41.94
30	marine area	768	0.06	253	46.34
31	marine resource	727	0.06	259	47.44
32	marine science	716	0.06	200	36.63
33	mediterranean sea	696	0.05	101	18.50
34	plan unit	676	0.05	50	9.16
35	fish effort	662	0.05	103	18.86

36	species distribution	659	0.05	118	21.61
37	marine mammal	634	0.05	105	19.23
38	fish activity	623	0.05	148	27.11
39	marine park	617	0.05	128	23.44
40	spatial distribution	615	0.05	202	37.00
41	ecosystem-based management	600	0.05	218	39.93
42	mpa network	576	0.04	88	16.12
43	natural resource	575	0.04	204	37.36
44	coastal area	571	0.04	204	37.36
45	continental shelf	556	0.04	149	27.29
46	accept manuscript	552	0.04	12	2.20
47	marine management	552	0.04	205	37.55
48	maritime spatial	546	0.04	135	24.73
49	fish ground	535	0.04	118	21.61
50	spatial datum	530	0.04	132	24.18

2018 yılı sonrasında gerçekleştirilen çalışmalarda ise “deniz mekansal planı” (*marine spatial plan*) ve “denizsel mekânsal” (*maritime spatial*) kombinasyonları, denizel mekansal planlamanın yaygın olarak benimsenmeye başladığını göstermektedir. “İklim değişikliği” (*climate change*) ve “ekosistem hizmeti” (*ecosystem service*) kombinasyonlarının devam eden kullanımı ve “kıyı rüzgarı” (*offshore wind*) ve “yenilenebilir enerji” (*renewable energy*) kombinasyonlarının artan kullanımı, bu konuların DMPnin gündeminde yer aldığını kanıtlamaktadır. “Mavi büyüme” (*Blue growth*) ve “mavi ekonomi” (*blue economy*) kombinasyonlarının kullanımı ve ayrıca, “Birleşmiş Milletler” (*Unite Nation*) ve “Avrupa Birliği” (*European Union*) gibi kombinasyonlar, uluslararası iş birliği ve düzenlemelerin Deniz Mekansal planlamasında önemli olduğunu belirtmektedir (Bkz. Tablo 6).

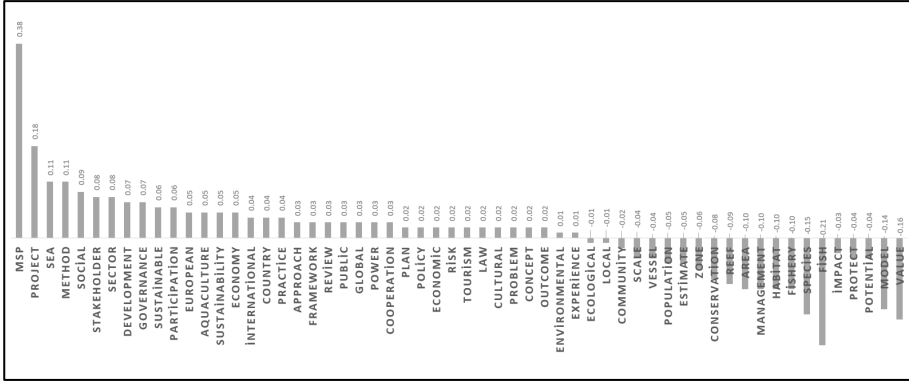
Tablo 5. 2018 Yılı Sonrasında Yapılan Çalışmaların Sözcük Kombinasyonu Frekans Büyüklükleri (ilk 50 sözcük)

Derece	Sözcük kombinasyonu	Frekans	%	Belgeler	Belgeler %
1	spatial plan	19985	0.72	718	84.47
2	marine spatial	11652	0.42	670	78.82
3	marine spatial plan	9915	0.35	651	76.59
4	protect area	6143	0.22	610	71.76
5	ecosystem service	4956	0.18	428	50.35
6	maritime spatial	4755	0.17	360	42.35
7	marine environment	4593	0.16	594	69.88
8	maritime spatial plan	3844	0.14	353	41.53
9	marine protect	3722	0.13	542	63.76
10	climate change	3275	0.12	532	62.59
11	marine protect area	3260	0.12	525	61.76
12	case study	3226	0.12	607	71.41
13	plan process	3101	0.11	375	44.12
14	marine ecosystem	3050	0.11	586	68.94
15	blue growth	3032	0.11	231	27.18
16	msp process	2995	0.11	253	29.76
17	baltic sea	2972	0.11	251	29.53
18	offshore wind	2706	0.10	240	28.24
19	marine area	2654	0.09	437	51.41
20	marine policy	2557	0.09	292	34.35
21	human activity	2486	0.09	474	55.76
22	marine plan	2483	0.09	296	34.82
23	marine science	2369	0.08	375	44.12
24	study area	2265	0.08	402	47.29
25	sustainable development	2216	0.08	420	49.41
26	coastal zone	2215	0.08	363	42.71
27	north sea	2172	0.08	266	31.29
28	wind farm	2160	0.08	224	26.35
29	coastal management	2020	0.07	300	35.29
30	coral reef	1897	0.07	280	32.94
31	renewable energy	1813	0.06	291	34.24
33	conservation plan	1765	0.06	281	33.06
34	sea area	1656	0.06	220	25.88
35	marine space	1641	0.06	299	35.18
36	coastal area	1615	0.06	410	48.24

37	marine resource	1609	0.06	400	47.06
38	creative common	1510	0.05	311	36.59
39	blue economy	1398	0.05	205	24.12
40	mediterranean sea	1382	0.05	206	24.24
41	ecosystem-based management	1331	0.05	349	41.06
42	south africa	1328	0.05	101	11.88
43	management plan	1301	0.05	331	38.94
44	european union	1275	0.05	350	41.18
45	marine conservation	1275	0.05	332	39.06
46	natural resource	1269	0.05	361	42.47
47	wind energy	1263	0.05	178	20.94
48	member state	1201	0.04	198	23.29
49	sea use	1190	0.04	291	34.24
50	unite nation	1173	0.04	272	32.00

2012 yılı öncesi, 2012-2017 yılları arası ve 2018 yılı sonrası dönemlerinde kullanım frekansı düzenli artış gösteren kelimeler: “plan” (*plan*), “DMP” (*msp*), “deniz” (*sea*), “çalışma” (*study*), “okyanus” (*ocean*), “gelişim” (*development*), “politika” (*policy*), “çevresel” (*environmental*), “yaklaşım” (*approach*), “denizcilik” (*maritime*), “değişim” (*change*), “paydaş” (*stakeholder*), “enerji” (*energy*), “sosyal” (*social*), “bilim” (*science*), “çerçeve” (*framework*), “değerlendirme” (*assessment*), “ekonomik” (*economic*), “Avrupa” (*Europe*), “proje” (*project*), “sektör” (*sector*), “yönetim” (*governance*), “yöntem” (*method*), “sürdürülebilir” (*sustainable*), “araç” (*tool*), uluslararası (*international*), “gözden geçirme” (*review*), “su kültürü” (*aquaculture*), “ülke” (*country*), “halk” (*public*), “risk” (*risk*), “küresel” (*global*), “iklim” (*climate*), “katılım” (*participation*), “pratik” (*practice*), “sürdürülebilirlik” (*sustainability*), “güç” (*power*), “turizm” (*tourism*), “kanun” (*law*) şeklinde sıralanabilir. Bunlara ek olarak 2012 yılı öncesi dönemde bulunmayan ve son iki dönemde kullanım frekansı artış gösteren kelimeleri “ekonomi” (*economy*), “kültürel” (*cultural*), “sınır ötesi” (*transboundary*), “altyapı” (*infrastructure*), vb.dir.

Grafik 5’te 2012-2017 yılları ile 2018 sonrası dönemde kullanılan kelimelerin frekans yüzdelik farkları sıralanarak gösterilmiştir.

Grafik 5. Artan ve azalan eğilimlerde kullanılan sözcükler ve fark frekans yüzdesi

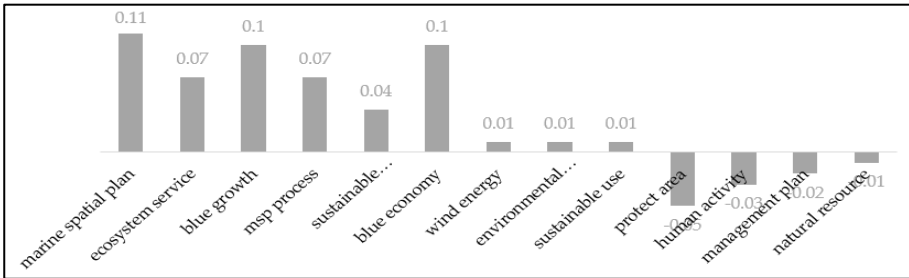
Grafik 5'te yer alan terimlerin dağılımı, DMP çok boyutlu bir yaklaşımla ele alındığını göstermektedir. Grafik üzerinde yapılan değerlendirmeler sonucunda aşağıdaki konular öne çıkmaktadır:

Artan Odak:

- **Yönetim boyutu:** Denizel alanların yönetimi ve politikalarının DMP'de merkezi bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Farklı paydaşlar arasında iş birliğinin sağlanması, yasal çerçevelerin oluşturulması ve politikaların belirlenmesi, DMP süreçlerinde koordinasyon ve düzenlemeler DMP'nin etkinliği açısından kritik öneme sahiptir.
- **Ekonomik boyut:** Mavi büyüme, sürdürülebilirlik ve marikültür, denizel alanların sürdürülebilir ekonomik gelişiminde önemli bir bileşen olarak öne çıkmaktadır. Bu boyut, DMP'nin ekonomik hedeflerini gerçekleştirmek için gerekli planlama süreçlerini vurgular.
- **Çevresel boyut:** Denizel ekosistemlerin korunması, iklim değişikliğindeki yeri, habitatların sürdürülebilirliği ve ekolojik denge, DMP'nin çevresel boyutunun temel unsurlarını oluşturmaktadır.
- **Sosyal boyut:** Toplumun planlama süreçlerine katılımı ve sosyal kabul, DMP'nin başarılı olabilmesi için yayınlarda da sıkça vurgu yapılan temeller arasındadır. Sosyal boyut ve paydaş katılımı da son yıllarda DMP süreçlerinde daha fazla dikkate alınmaya başlanmıştır. Bu durum, denizel mekânsal planlamanın toplumsal etkilerinin daha fazla değerlendirilmeye başlandığını ve karar alma süreçlerinde toplulukların katılımının giderek daha fazla önem kazandığını göstermektedir.

Azalan Odak:

- Biyolojik ve ekolojik konular: Türler, habitatlar ve balıkçılık gibi konulardaki azalan vurgu, yerini daha geniş kapsamlı ve entegre yaklaşımlara bıraktığını işaret etmektedir.
- Koruma: Koruma konularının göreceli olarak azalması kullanmaya bağlı koruma dengesinin eskisi kadar önemsenmediğine işaret edebilir. Bu azalma, DMP çalışmalarının çevresel değerlendirmelere yeterince ağırlık vermediğini ya da bu alanda daha fazla derinlemesine çalışmalara ihtiyaç duyulduğunu gösterebilir.
- Risk: Ekonomik ve çevresel risk yönetimi ile denizel kaynakların ekonomik değeri üzerinde daha az vurgu yapılması, DMP süreçlerinde bu kritik unsurların yeterince ele alınmamış olabileceğini düşündürmektedir. Bu da denizel alanların planlanmasında bu konuların daha fazla vurgulanması gerektiğini ortaya koymaktadır.
- Değer ve potansiyel: DMP'nin değer yaratma ve potansiyel değerlendirme açısından daha az ele alındığını göstermektedir. Bu durum, denizel alanların ekonomik ve çevresel değerlerinin yeterince vurgulanmadığına işaret edebilir.

Grafik 6. Artan ve azalan eğilimlerde kullanılan kelime kombinasyonları ve fark frekans yüzdesi

Grafik 6'da 2012-2017 yılları ile 2018 sonrası dönemde kullanılan kelime kombinasyonlarının frekans yüzdelik farkları gösterilmektedir.

Artan Odak:

- DMP: DMP'nin ön plana çıkması, denizel alanların daha entegre ve kapsamlı bir şekilde planlanmasının önem kazandığını göstermektedir. Bu kombinasyon, denizel kaynakların sürdürülebilir ve koordineli bir şekilde yönetilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

- Mavi büyüme ve mavi ekonomi: Mavi büyüme ve mavi ekonomi kavramlarının artışı, denizel kaynakların ekonomik büyüme ve sürdürülebilir kalkınma için kullanılması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu kombinasyonlar, denizel ekonominin ve kaynak yönetiminin stratejik önemini vurgulamaktadır.
- Ekosistem hizmetleri: Ekosistem hizmetleri kombinasyonunun artışı, denizel ekosistemlerin sağladığı hizmetlerin ve faydaların daha fazla farkına varıldığını ve bu hizmetlerin korunması gerektiğini göstermektedir.
- Yenilenebilir enerji ve çevre koruma: Rüzgar enerjisi ve çevre koruma kombinasyonlarının artışı, denizel alanlarda yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının ve çevresel koruma çabalarının önem kazandığını göstermektedir.

Azalan Odak:

- İnsan faaliyetleri ve koruma alanları: İnsan faaliyetleri ve koruma alanları kombinasyonlarının azalması, denizel planlamanın daha geniş kapsamlı stratejilere ve ekosistem odaklı yaklaşımlara yönelmesi ile ilgili olduğu değerlendirilmektedir. Bu değişim, denizel kaynakların sürdürülebilir kullanımını ve korunmasını daha bütüncül bir bakış açısıyla ele almayı hedeflemelidir.

2012 yılında düzenlenen Rio konferansından sonra “Deniz koruma” (marine protect), “iklim değişikliği” (climate change), “deniz koruma alanı” (marine protect area) kelimelerinin kullanımı artmış fakat 2018 yılından sonrasında yayınlarda kullanım sayısı azalmıştır. Deniz alanlarının kullanımının belirli bir plan yönetimi ve katılım çerçevesinde gerçekleştirilme isteği çevresel endişelere ve problemlere üretilen politikaların önüne geçmiş olarak yorumlanabilir.

Sonuç

Deniz ekosistemlerinin korunması ve mavi ekonominin sürdürülebilir gelişimine yönelik DMP önemini, gelişimini ve uygulanabilirliğini değerlendirmeyi amaçlayan bu çalışma ile DMP'nin deniz kaynaklarının korunması ve ekonomik kalkınmanın desteklenmesi açısından ne kadar etkili olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Ayrıca söylem analizi çıktılarından mavi

ekonomi ve DMP arasındaki ilişkinin doğrudan bağlantılı olduğu görülmektedir.

DMP ile ilgili çalışmaların merkezi konuları arasında deniz ve kıyı yönetimi, mekansal planlama, ekosistem yönetimi, çevresel politikalar ve sürdürülebilirlik bulunmaktadır. Veriler, DMP'nin geniş bir yelpazede ele alındığını ve farklı konulara odaklanıldığını göstermektedir. Özellikle 2018 sonrası dönemde ekosistem hizmetleri ve sürdürülebilir kalkınma konularının daha fazla önem kazanması, DMP'nin gelecekte de deniz kaynaklarının korunması ve sürdürülebilir kullanımı için kritik bir araç olmaya devam edeceğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, DMP'nin etkinliğini artırmak için bilim temelli karar verme süreçlerinin güçlendirilmesi, paydaş katılımının artırılması ve esnek yönetim yaklaşımlarının benimsenmesi gerekmektedir.

Deniz Mekansal Planlaması (DMP), Türkiye'nin kıyı ve deniz kaynaklarının sürdürülebilir yönetimi açısından önemli bir araç olarak değerlendirilmektedir. Ülkemiz sahip olduğu geniş kıyı alanları, biyolojik çeşitlilik ve yüksek enerji potansiyeli ile mavi ekonomi politikalarını geliştirme açısından önemli fırsatlara sahiptir. Ancak, bu fırsatların etkin şekilde değerlendirilebilmesi için mavi ekonomi ve ekosistem temelli yönetim yaklaşımlarının Türkiye'nin DMP süreçleriyle bütünleştirilmesi gerekmektedir. Özellikle denizel yenilenebilir enerji, sürdürülebilir balıkçılık ve kıyı turizmi gibi sektörler hem ekonomik büyümeyi destekleyen hem de çevresel sürdürülebilirliği gözeten ana bileşenler olarak değerlendirilmektedir.

Türkiye'de mavi ekonomi politikalarının uygulanması çevresel sürdürülebilirlik ile ekonomik kalkınma hedeflerinin bir arada ele alınmasını gerektirmektedir. Deniz tabanlı yenilenebilir enerji kaynakları, kıyısız ve açık deniz balıkçılığı, ekoturizm ve deniz taşımacılığı gibi alanlar ekosistem temelli yönetim ilkeleriyle düzenlendiğinde, denizel alanların hem korunması hem de verimli kullanımı sağlanabilir. Türkiye'de bu konuda yapılan akademik çalışmalar, denizel enerji yatırımlarının ekosistem temelli yönetimle entegre edilmesi gerektiğini göstermektedir. Örneğin, kombine rüzgar ve dalga enerjisi santrallerinin geliştirilmesiyle Türkiye'nin yenilenebilir enerji kapasitesi artırılabilir, balıkçılık alanlarının sürdürülebilir şekilde planlanması, ekosistem üzerindeki baskıyı azaltarak mavi ekonominin büyümesini destekleyebilir, mavi bayraklı turizm alanlarının genişletilmesi ve sürdürülebilir kıyı yönetimi uygulamaları, Türkiye'de mavi ekonominin gelişimini destekleyebilir, Deniz yosunu ve

midye yetiştiriciliği gibi düşük ekolojik etkiye sahip deniz tarımı uygulamaları desteklenebilir (Demir, 2025).

Türkiye'nin denizel potansiyeli, açık deniz rüzgar enerjisi ve dalga enerjisi gibi yenilenebilir enerji kaynaklarıyla büyük bir fırsat sunmaktadır. Bu potansiyelin etkin bir şekilde değerlendirilmesi için DMP'nin önemi artmaktadır. Türkiye'nin mavi ekonomi hedefleri doğrultusunda bu bölgelerde yapılacak yatırımların deniz mekansal planlaması süreçlerine entegre edilmesi hem çevresel sürdürülebilirlik hem de ekonomik kalkınma açısından önem arz etmektedir. Deniz mekansal planlamasında, kara ve deniz arasındaki etkileşimler dikkate alınarak kıyı alanlarının yönetilmesi gereklidir. Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi (BKAY) süreci, bu etkileşimleri stratejik bir şekilde ele alarak kara ve kıyı alanlarının birlikte planlanmasını sağlar. Türkiye'nin Mavi Vatan konsepti de denizel alanların sadece ekonomik değil, askeri ve stratejik açıdan da önem taşıdığını vurgulamaktadır. Bu bağlamda, deniz planlaması, bölgesel ve uluslararası iş birliğini gerektiren bir süreç olarak şekillenmektedir (Balas C. , 2024).

DMP, deniz ve kıyı kaynaklarının sürdürülebilir şekilde kullanılmasını sağlayarak, balıkçılık, turizm, deniz taşımacılığı ve enerji üretimi gibi sektörlerin çevresel denge gözetilerek faaliyet göstermesine olanak tanır. Ayrıca, denizel alanlardaki insan faaliyetlerinin çevresel etkilerini yönetir ve minimize eder; bu, kirlilik, habitat tahribatı ve iklim değişikliği gibi çevresel sorunlarla mücadelede önemli bir araçtır. Türkiye'nin yarımada konumunda, denizcilik ve balıkçılık sektörlerinin sürdürülebilirliğini sağlamak için entegre deniz ve kıyı yönetimi kritik bir öneme sahiptir. Farklı bakanlıklar, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları arasında koordinasyon sağlanmalı DMP uygulamaları hayata geçirilmelidir.

Ancak, DMP'nin uygulanmasında bazı kısıtlar bulunmaktadır. Öncelikle, DMP için gerekli olan detaylı ve güncel verilerin eksikliği planlamanın etkinliğini sınırlandırabilmektedir. Denizel alanlardaki ekosistemler ve insan faaliyetleri hakkında yeterli bilgiye sahip olunmaması, doğru kararlar alınmasını ve sürecin sağlıklı yürütülmesini zorlaştırabilmektedir. Türkiye'de DMP'yi uygulayacak kurumsal yapıların ve uzman personelin yetersizliği, kurumlar arasında yeterli koordinasyonun sağlanamaması, planların uygulanabilirliğini kısıtlayacaktır. Dolayısıyla, DMP'nin gerçekleştirilebilmesi için uygun yasal ve mevzuat düzenlemelerin yapılması önemlidir. DMP'nin uygulanması ve yönetimi için gerekli bir diğer önemli

konu da finansal kaynakların sağlanmasıdır. Uluslararası fonlar ve düzenli kaynak aktarımı bu noktada yardımcı olacaktır.

DMP, Türkiye için deniz ve kıyı kaynaklarının sürdürülebilir yönetimi açısından büyük yararlar sağlayabilir. Ancak bu yararların gerçekleştirilebilmesi için veri eksikliklerinin giderilmesi, kurumsal kapasitelerin artırılması, yasal ve mevzuat düzenlemelerin yapılması, finansal destek sağlanması ve toplumsal farkındalığın artırılması gibi kısıtların aşılması gerekmektedir. Bu doğrultuda atılacak adımlar, Türkiye'nin denizel kaynaklarının korunması ve sürdürülebilir şekilde kullanılmasına önemli katkılar sunacaktır.

Türkiye, Ege, Akdeniz ve Karadeniz'e kıyısı olan diğer ülkelerle iş birliği yaparak ortak projeler geliştirmeli ve uluslararası denizcilik ve çevre koruma anlaşmalarına aktif olarak katılmalıdır. Bu stratejik önerilerin başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için kapsamlı planlama, etkili yönetim ve sürekli izleme gereklidir. Bu sayede Türkiye'nin denizcilik ve balıkçılık sektörlerinin sürdürülebilirliği güvence altına alınabilir.

Mekansal planlama, iklim değişikliği, ekosistem hizmetleri, yenilenebilir enerji ve mavi ekonomi gibi konular, Deniz Mekansal planlamasının gelecekteki yönelimlerini ve stratejilerini şekillendirmektedir. DMP, deniz ekosistemlerinin korunması ve sürdürülebilir kullanımını sağlamak için ekosistem temelli yönetim, katılımcı planlama süreçleri ve bilim temelli karar verme ilkeleri doğrultusunda uygulanmalıdır. Başarılı DMP uygulamaları, denizel ekosistemlerin korunması, mavi ekonomi ve toplumsal yapı üzerindeki olumlu etkileriyle dikkat çekmektedir. DMP'nin gelecekteki gelişimi, bilim temelli karar verme süreçlerinin güçlendirilmesi, paydaş katılımının artırılması ve uyarlanabilir yönetim yaklaşımlarının benimsenmesi ile deniz kaynaklarının korunmasına ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşılmasına katkı sağlayacaktır.

Türkiye özelinde yerel yönetimlerin DMP uygulamalarına uyum sağlaması, mevcut yasal çerçevenin güçlendirilmesi ve yerel düzeyde stratejik iş birliklerinin geliştirilmesi ile mümkün olacaktır. Türkiye'deki çevre yasaları ve kıyı alanları koruma düzenlemeleri, deniz alanlarının planlanmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu düzenlemelerin DMP ilkeleriyle uyumlu hale getirilmesi, yerel yönetimlerin deniz planlamasına daha entegre bir şekilde yaklaşmalarını sağlayabilir. Özellikle İmar Kanunu, imar planı yönetmelikleri ve kıyı yönetmelikleri kara ve deniz planlaması ara-

sındaki bağları güçlendirecek şekilde genişletilebilir. Bu genişleme, Türkiye'nin uluslararası standartlarla uyumlu hale gelmesini ve deniz alanlarının daha sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesini kolaylaştırabilir.

DMP'nin etkili bir şekilde uygulanabilmesi için yerel yönetimlerin, sivil toplum örgütlerin, özel sektör ve yerel halk gibi önemli paydaşlarla iş birliği yapması büyük önem taşımaktadır. Katılımcı planlama yöntemlerinin benimsenmesi, yerel yönetimlerin daha şeffaf ve etkili bir deniz planlaması süreci yürütmelerini sağlayabilir. Bu süreçte paydaşların görüşlerinin alınması, deniz ekosistemlerinin korunmasını ve yerel ihtiyaçların karşılanmasını sağlamak adına önemli bir adım olabilir. Ayrıca, ulusal düzeydeki kurumlarla, örneğin Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile iş birliği yapmak, DMP stratejilerinin ulusal denizcilik politikalarıyla uyumlu olmasını ve yerel düzeyde etkin bir şekilde uygulanmasını sağlayabilir.

Yerel yönetimlerin deniz planlaması süreçlerini daha verimli bir hale getirebilmeleri için, kıyı bölgelerindeki tüm belediyeler arasında bölgesel planlamayı teşvik etmesi gereklidir. Türkiye'deki belediyeler, geniş bir özerklikle çalışmakta olup, DMP uygulamalarını kendi yerel planlarında entegre edebilirler. Bunun için, kıyı bölgelerindeki belediyeler arasında iş birliği yapılması, paylaşılan deniz ekosistemlerinin sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesini kolaylaştırabilir. Bölgesel planlama kurulları kurarak, kıyı belediyeleri arasında daha uyumlu bir planlama süreci yürütülebilir.

Diğer taraftan, yerel yönetimlerin deniz ekosistemleri ve deniz üzerindeki endüstriyel faaliyetler hakkında daha fazla bilgi edinmeleri için kapasite geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu, yerel yönetimlerin deniz alanlarıyla ilgili daha doğru veriler toplayabilmelerini sağlayabilir. Ayrıca, yerel şehir plancılarına yönelik eğitimler düzenlemek, DMP araçlarının etkin kullanımını artırabilir ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada önemli bir rol oynayabilir.

Son olarak, deniz alanlarının düzenli izlenmesi ve DMP'nin etkinliğinin sürekli olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Sürdürülebilir kalkınma hedefleri ile uyumlu göstergeler belirleyerek, deniz alanlarının sürdürülebilir kullanımını izlemek ve gerektiğinde politika revizyonları yapmak mümkün olabilir. Bu yaklaşım, Türkiye'nin yerel yönetimlerinin DMP süreçlerini şeffaf ve verimli bir şekilde yönetmelerini sağlayabilir.

A Discourse analysis on sustainable marine spatial planning

Tuğçe Nida Nur Özbek⁶

N. Aydan Sat⁷

Marine ecosystems are increasingly vulnerable to the cumulative impacts of human activities, including population growth, urbanization, industrial development, tourism, and shipping. These activities create multifaceted ecological pressures, ranging from habitat degradation to resource depletion and pollution, which undermine the sustainability of marine environments. In response, the concept of Marine Spatial Planning (MSP) has gained global prominence as a strategic planning tool that enables the integrated, ecosystem-based, and sustainable use of marine spaces. MSP not only aims to reduce user conflicts in marine areas but also supports blue economy development, biodiversity conservation, and climate resilience.

This study aims to examine the evolving international discourse surrounding MSP and to assess its applicability within the Turkish context. Through a discourse analysis of international academic literature, the study explores how MSP is conceptualized, framed, and prioritized across time, institutions, and geopolitical settings. It also investigates the extent to which the global MSP discourse aligns with or diverges from the challenges, needs, and institutional capacities specific to Turkey. By drawing on cross-national case studies and a detailed content analysis of peer-reviewed publications, the study contributes a new perspective to the scholarly and policy-oriented understanding of MSP.

The research is structured around a three-stage methodological framework. The first stage involves a comprehensive literature search via the Web of Science database, resulting in the identification of 3998 studies on

---

⁶ Senior Urban Planner, Gazi University, Institute of Science, City and Regional Planning Department PhD Program Student, Ankara, Turkey, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6267-528X> E-mail: tugcendanur.ozbek1@gazi.edu.tr

⁷ Prof. Dr., Gazi University, Faculty of Architecture, Department of Urban and Regional Planning, Ankara, Türkiye, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0997-3602> E-mail: bnecibe@gazi.edu.tr

MSP published between 1982 and 2024. From this pool, 1558 full-text publications were selected for qualitative analysis. In the second stage, descriptive statistics were generated to classify the studies by thematic focus, year of publication, geographic origin, and keyword frequency. Finally, the third stage applies discourse analysis techniques using the MAXQDA software to extract dominant narratives, conceptual shifts, and underlying assumptions in MSP literature over time.

The results of the discourse analysis reveal that MSP has undergone significant discursive transformations over the past four decades. In the early phases (1982–2011), the literature primarily emphasized marine protection, zoning, and the management of specific user groups such as fisheries or shipping. During the mid-period (2012–2017), triggered by global policy milestones such as the Rio+20 Summit, the EU MSP Directive, and the SDG Agenda, the discourse expanded to incorporate terms such as “governance,” “multi-stakeholder participation,” “data-driven planning,” and “ecosystem-based management.” In the most recent period (2018–2024), the literature increasingly focuses on climate adaptation, digital ocean infrastructure, marine spatial justice, and integrated marine-coastal systems. Word frequency analysis further highlights a growing emphasis on terms like “stakeholder,” “blue economy,” “sustainability,” “ecosystem,” and “conflict resolution,” underscoring the complex, inter-sectoral nature of MSP.

Complementing the discourse analysis, the study presents comparative case reviews from countries with advanced MSP practices, such as Australia, Norway, the United States, Belgium, and China. These examples illustrate a diversity of MSP trajectories shaped by institutional structures, legal mandates, ecological characteristics, and stakeholder dynamics. For instance, Australia’s Great Barrier Reef Marine Park exemplifies ecosystem-based zoning and adaptive management in a biodiversity hotspot. Norway’s North Sea Plan balances offshore energy, shipping, and environmental protection through robust cross-sectoral coordination. Meanwhile, the Massachusetts Ocean Plan demonstrates localized MSP integrated with state-level coastal zone management frameworks. Belgium and China showcase how high-pressure marine zones can be governed through strategic planning, spatial conflict analysis, and multi-scalar policy instruments.

While these international cases provide instructive models, the study argues that MSP implementation in Turkey must be contextually tailored.

Turkey has a coastline exceeding 8,000 km and vast marine jurisdiction zones, yet lacks a comprehensive MSP law or national strategy. Existing legal instruments—such as the Coastal Law (Law No. 3621), the Environmental Law, and the Emergency Pollution Response Law—do not offer sufficient provisions for spatial planning of marine areas. Institutional responsibilities are fragmented across multiple ministries, including environment, transportation, fisheries, and energy, which hampers coordinated decision-making. Moreover, there is limited integration between land-based and marine-based spatial planning systems, especially concerning data management and stakeholder engagement.

Notably, while several Turkish institutions such as the Ministry of Environment, DEHUKAM (National Center for the Sea and Maritime Law), and the General Directorate of Maritime Affairs use the term “deniz saha planlaması” (marine field planning), others such as the General Directorate of Spatial Planning refer to it as “deniz mekânsal planlaması” (marine spatial planning). This inconsistency underscores the conceptual and administrative ambiguities still present in the national discourse and highlights the need for a unified terminological and methodological framework.

To support MSP advancement in Turkey, the study proposes several strategic policy recommendations. These include: (1) enacting a national MSP law in alignment with international conventions such as UNCLOS and the EU MSP Directive; (2) establishing an inter-ministerial coordination body or marine planning agency; (3) developing a centralized marine spatial data infrastructure; (4) promoting stakeholder-inclusive planning processes at both national and regional levels; and (5) integrating MSP with existing coastal planning instruments, such as the Integrated Coastal Area Plans (ICAPs), through nested governance approaches.

Moreover, the study emphasizes the necessity of integrating scientific research into policy cycles. Decision support tools such as GIS-based multi-criteria decision analysis (MCDA), environmental sensitivity mapping, and socio-ecological scenario modeling should be incorporated into the Turkish MSP process to enable evidence-based spatial prioritization and conflict resolution. Additionally, capacity-building efforts targeting local governments, planners, marine scientists, and civil society organizations are essential for the successful implementation and long-term institutionalization of MSP.

In conclusion, this research contributes to the theoretical and practical understanding of sustainable marine spatial planning by linking global discursive shifts to national implementation challenges. Through its discourse analysis methodology and comparative case insights, it reveals how language, narratives, and epistemic practices shape the evolution of MSP as both a planning instrument and a governance paradigm. For Turkey, adopting MSP offers a pathway to align with global sustainability goals, protect its rich marine ecosystems, and foster a resilient and inclusive blue economy. The findings are intended to inform academic, institutional, and policymaking audiences working toward integrated and sustainable marine governance frameworks.

Kaynakça/References

- Akdeniz, H., & İnam, Ş. (2024). A Bibliometric Analysis of Marine Spatial Planning Research Using Vosviewer. *Dokuz Eylül Üniversitesi Denizcilik Fakültesi Dergisi*, 16(1), 133-158.
- Baker-Polito İdaresi. (2021). *2021 Massachusetts Ocean Management Plan, Volume 1: Management and Administration*. Boston: mass.gov. 09 01, 2024 tarihinde <https://www.mass.gov/info-details/massachusetts-ocean-management-plan> adresinden alındı
- Balas, C. (2024). *Türkiye'nin açık deniz saha planlaması (DSP)*. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Balas, E., Genç A.N, & Balas, C. (2024). Strategic Adaptation to Climate Change through Monte Carlo-Based Multi-Criteria Decision Model in Marine Spatial Planning. *Journal of Coastal Research*, 113(SI), 169-174. doi:<https://doi.org/10.2112/JCR-SI113-034.1>
- Ban, N., Januchowski-Hartley, S., Álvarez-Romero, J., Mills, M., Pressey, R., Linke, S., & De Freitas, D. (2013). Marine and freshwater conservation planning: from representation to persistence. *Conservation planning: Shaping the future*, 175-217.
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. London & New York: Routledge.
- de Vrees, L. (2021). Adaptive marine spatial planning in the Netherlands sector of the North Sea. *Marine Policy*, 132, 1-9.
- Demir, A. (2025). *Türkiye için Optimum Açık Deniz Üzeri Kombine Rüzgar ve Mavi Enerji Santrali Geliştirilmesi*. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Douvere, F., Maes, F., Vanhulle, A., & Schrijvers, J. (2007). The role of marine spatial planning in sea use management: the Belgian case. *Marine policy*, 31(2), 182-191.

- Ehler, C. (2021). Two decades of progress in Marine Spatial Planning. *Marine Policy*, 132, 1-16.
- Ehler, C., & Douvère, F. (2007). *Visions for a Sea change: Report of the First International Workshop on Marine Spatial Planning, Intergovernmental Oceanographic Commission and the Man and the Biosphere Programme UNESCO Headquarters*. Paris, France: IOC-UNESCO. 02 23, 2025 tarihinde chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://test.repository.oeanbestpractices.org/bitstream/handle/11329/204/48.pdf?sequence=1&isAllowed=y adresinden alındı
- Ehler, C., & Douvère, F. (2009). *Marine Spatial Planning A Step bu Step Approach Toward Ecosystem-Based Management*. Paris, Fransa.
- Ehler, C., & Douvère, F. (2009). New perspectives on sea use management: initial findings from European experience with marine spatial planning. *Journal of environmental management*, 90(1), 77-88.
- European Commission. (2021). *Smart Specialisation for Sustainable Blue Economy Workshop*. 08 08, 2024 tarihinde https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/en/w/smart-specialisation-for-blue-economy-workshop adresinden alındı
- European Union. (2014). *Directive 2014/89/EU Of The European Parliament And Of The Council*. 07 30, 2024 tarihinde https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2014.257.01.0135.01.ENG%20 adresinden alındı
- European Union. (2014). *Directive 2014/89/EU Of The European Parliament And Of The Council*. 12 14, 2024 tarihinde https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2014.257.01.0135.01.ENG%20 adresinden alındı
- Gökmen, L. (2016, July 1). *Konutta proje ligi*. Ekonomist: http://www.ekonomist.com.tr/kapak-konusu/konutta-proje-ligi.html adresinden alındı
- Gülbitti, M., & Özüdü, B. (2020). Türkiye’deki bütünleşik kıyı alanları yönetimi süreçlerinin stratejik mekânsal planlama süreçleri ile ilişkili olarak değerlendirilmesi. *Planlama Dergisi*, 30(1), 36-53.
- Güneş, Ş. (1997). *Deniz Kirlenmesi, Devletin Sorumluluğu, 1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi ve Türkiye. Türkiye Kıyıları 97. Konferans Bildiriler Kitabı*. Ankara.
- Hudson, A. (2020, 02 23). *The ocean and COVID-19*. undp.org: https://www.undp.org/blog/ocean-and-covid-19#:~:text=In%20the%20near%20term%2C%20the,climate%20change%20on%20the%20ocean. adresinden alındı
- IMO. (2022). *Revised Strategic Plan For The Organization For The Six-Year Period 2018 To 2023*. 30 07, 2024 tarihinde chrome-

- extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://wwwcdn.imo.org/localresources/en/About/strategy/Documents/A%2032-Res.1149.pdf adresinden alındı
- IOC-UNESCO. (2007). *Visions for a Sea change: Report of the First International Workshop on Marine Spatial Planning, Intergovernmental Oceanographic Commission and the Man and the Biosphere Programme UNESCO Headquarters*. Paris, France: UNESCO Digital Library.
- IOC-UNESCO. (2009). *Marine spatial planning: a step-by-step approach toward ecosystem-based management*. UNESCO Digital Library.
- IOC-UNESCO. (2021). *MSPglobal International Guide on Marine/Maritime Spatial Planning*. Paris. 12 14, 2024 tarihinde <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000379196?posInSet=1&queryId=490500b0-7448-4d99-b6a2-419bab2e719> adresinden alındı
- IOC-UNESCO. (2021). *MSPglobal International Guide on Marine/Maritime Spatial Planning*. Paris: UNESCO Digital Library. 02 23, 2025 tarihinde <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000379196?posInSet=1&queryId=490500b0-7448-4d99-b6a2-419bab2e719> adresinden alındı
- Kayapınar, Y. (2024). Türkiye'de Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetim ve Planlaması ile Deniz Mekansal Planlama İlişkisi. *Çevre Şehir ve İklim Dergisi*, 3(6), 10-29.
- Kuckartz, U., & Rädiker, S. (2019). *Analyzing qualitative data with MAXQDA*. Cham: Springer International Publishing.
- Maes, F., Vanhulle, A., & Lescrauwaet, A. (2013). Marine Spatial Planning. A. Lescrauwaet, H. Piriei, T. Verleye, J. Mees, & R. Herman (Dü.), *Compendium for Coast and Sea 2013: integrating knowledge on the socio-economic, environmental and institutional aspects of the Coast and Sea in Flanders and Belgium* içinde, (s. 261-273). Belçika.
- Murray, J. (1900). *Murray's Hand-book Constantinople Brusa, and the Throad*. London: John Murray.
- Nutters, H., & da Silva, P. (2012). Fishery stakeholder engagement and marine spatial planning: Lessons from the Rhode Island Ocean SAMP and the Massachusetts Ocean Management Plan. *Ocean & coastal management*, 67, 9-18.
- Resmi Gazete. (2014). *Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği*. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=19788&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=> adresinden alındı
- Roitman, S. (2010). Gated communities: definitions, causes and consequences. *Urban Design and Planning*, 163(1), 31-38.
- Rojek, C. (2000). Indexing, Dragging and the Social Construction of Tourist Sights. C. R. Urry içinde, *Touring Cultures. Transformation of Travel and Theory* (s. 52-74). New York: Routledge.

- Santos, C., Ehler, C., Agardy, T., Andrade, F., Orbach, M., & Crowder, L. (2019). Marine spatial planning. In *World seas: An environmental evaluation*, 571-592.
- Scory, S., Devolder, M., Youdjou, N., & Vigin, L. (2016). Marine Atlas supports Belgium's Marine Spatial Plan. *International Coastal Atlas Network Newsletter*, 5(1), 1-10. <https://ican.iode.org/es/noticias/8-english/news/98-marine-atlas-supports-belgium-s-marine-spatial-plan> adresinden alındı
- Suncl, A., & Cai, I. (1982). United Nations convention on the law of the sea. In United Nations. 07 27, 2024 tarihinde <https://www.un.org/Depts/los/convention%20agreements/texts/unclos/closindx.htm> adresinden alındı
- T.C Cumhurbaşkanlığı. (2019). *On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023)*. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. 02 23, 2025 tarihinde [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/On_Birinci_Kalkinma_Plani-2019-2023.pdf](https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/On_Birinci_Kalkinma_Plani-2019-2023.pdf) adresinden alındı
- United Nations. (1982). *United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS)*. Montego Bay, Jamaika.
- United Nations. (1992). *Agenda 21 : programme of action for sustainable development, Rio Declaration on Environment and Development, statement of forest principles : the final text of agreements negotiated*. Rio de Janeiro, Brazil: UN Digital Library. 02 23, 2025 tarihinde <https://digitallibrary.un.org/record/170126> adresinden alındı
- Ye, G., Fei, J., Wang, Z., Jiang, Q., Gaines, S., & Ming, C. (2021). A novel marine spatial management tool for multiple conflicts recognition and optimization of marine functional zoning in the East China sea. *Journal of Environmental Management*, 298, 1-9.
- Yu, J., & Li, Y. (2020). Evolution of marine spatial planning policies for mariculture in China: overview, experience and prospects. *Ocean & Coastal Management*, 196. doi:<https://doi.org/10.1016/j.ocecoaman.2020.105293>

Tuğçe Nida Nur Özbek

Lisans eğitimini 2016 yılında Gazi Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde, yüksek lisansını 2021 yılında Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı'nda tamamlamıştır. 2022 yılında yine aynı üniversitede Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı'nda doktora başlamıştır. Doktora eğitimi; kıyı alanlarını ve deniz alanlarını koruma-kullanma, mavi ekonomi ve sürdürülebilirlik vb. konularında çalışmalarını sürdürmektedir. Herhangi bir akademik kurumda görev almamıştır.

She completed her undergraduate education in the Department of City and Regional Planning at Gazi University in 2016 and her master's degree in the Department of

City and Regional Planning at Gazi University in 2021. In 2022, she started her PhD in the same department at Gazi University. Her doctoral studies focus on the protection and utilization of coastal and marine areas, blue economy, and sustainability etc. She has not held a position at any academic institution.

E-posta: tugcenidanur.ozbek1@gazi.edu.tr

Necibe Aydan Sat

Lisans eğitimini 1993 yılında Gazi Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde, yüksek lisansını 1997 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümünde, doktorasını ise 2005 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde tamamladı. 1995 yılında Gazi Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümünde Araştırma Görevlisi olarak göreve başlamış ve halen Prof. Dr. olarak görevine devam etmektedir. Ekoloji, bölgesel ve kentsel planlama, kentsel çalışmalar, planlama ve gelişim vb. konularında çalışmalarını sürdürmektedir.

She completed her undergraduate education in the Department of City and Regional Planning at Gazi University in 1993, her master's degree in the Department of City and Regional Planning at the Faculty of Architecture, Middle East Technical University in 1997, and her PhD in the same department and university in 2005. She began her career as a Research Assistant in the Department of City and Regional Planning at Gazi University in 1995 and currently continues her work as a Professor. Her research focuses on ecology, regional and urban planning, urban studies, planning and development, among other topics.

E-posta: bnecibe@gazi.edu.tr

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur / *It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.*

Telif Hakkı ve Lisans/Copyright & License: Dergimizde yayımlanan çalışmaların telif hakları dergimizde olup, CC-BY-NC-ND lisansı ile açık erişim olarak yayımlanmaktadır./*The copyrights of the works published in our journal belong to the journal, and they are published as open access under the CC-BY-NC-ND license.*

Değerlendirme/Reviewers Two external reviewers: İki Dış Hakem / *Çift Taraflı Körleme/Double-blind*
Yapay Zeka Beyanı/AI Disclosure: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde yapay zeka tabanlı herhangi bir araç veya uygulama kullanılmamıştır. Çalışmanın tüm içeriği, yazar tarafından bilimsel araştırma yöntemleri ve akademik etik ilkelere uygun şekilde üretilmiştir. / *AI Disclosure No artificial intelligence-based tools or applications were used in the preparation of this study. All content of the study was produced by the authors in accordance with scientific research methods and academic ethical principles.*

Etik Bildirim/Complaints: bilgi@idealkentdergisi.com

Çıkar Çatışması/Conflicts of Interest: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir./*There is no conflict of interest in this study.*